

De Tinkoerier

2
2017

IN DIT NUMMER O.A.

- Voor aankoop wordt gewaarschuwd
- Een Roermondse tinnegieter
- De complete inventaris van Coenraad van Geel

Nederlandse TinVereniging

OPRICHTING 27 MAART 1993

BESTUUR NEDERLANDSE TINVERENIGING

J.F.H.H. Beekhuizen	Voorzitter
F.W. Hubert	Secretaris
L. Groen	Penningmeester
H. Bracht	Bestuurslid
E.A. Erenst	Bestuurslid
H.B. van Wijk	Bestuurslid

BESTUUR STICHTING NEDERLANDSE TINBIBLIOTHEEK

H.B. van Wijk	Voorzitter-Bibliothecaris
F.W. Hubert	Secretaris
L. Groen	Penningmeester
J.F.H.H. Beekhuizen	Bestuurslid
H. Bracht	Bestuurslid
E.A. Erenst	Bestuurslid

ERELID

A.A. Kooyman

REDACTIE DE TINKOERIER

J.F.H.H. Beekhuizen	Hoofdredacteur lay-out
E.A. Erenst	Redacteur
Mw. T. Evers	Redacteur

ADRES SECRETARIAAT

Voorstraat 4
3265 BV Piershil
E-mail: fredw.hubert@gmail.com

ADRES REDACTIE

Nieuwe Spiegelstraat 49
1017 DD Amsterdam
E-mail: info@janbeekhuizen.nl

ADRES PENNINGMEESTER

Geerweg 6
2731 BA Benthuizen
E-mail: groen@aeto.nl

BANKRELATIE

IBAN: NL67 INGB 0004 3826 32
Swiftadres: INGBNL 2A

WEBSITE

www.nederlandsetinvereniging.nl
www.tinvereniging.nl
ISSN: 1380-108

Inhoudsopgave van de Tinkoerier

Voorwoord J. Beekhuizen	48
Najaarsbijeenkomst Algemene ledenvergadering 2017 te Rotterdam Mevr. Th. Evers	52
Voor aankoop wordt gewaarschuwd Mevr. L. Timmermans	56
Carolus Theodorus de Ruij: een Roermondse tinnegieter in het Rijksmuseum Mevr. L. Timmermans	58
Coenraad van Geel, een Amsterdamse tinnegieter J. Beekhuizen en H. Piena	63
De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758 J. Beekhuizen en H. Piena	67
Jaarletters op Amsterdamse tinnen maten, 1800-1820 R.J. Holtman	87
Literatuur over tin H.B. van Wijk	93
Een bijzondere tabakspot J. Beekhuizen	94

In deze *Tinkoerier* treft u een uitzonderlijk zeldzaam document aan: een inboedelinventaris van de Amsterdamse tinnegieter Coenraad van Geel. Een dergelijk document komt maar sporadisch aan het licht. Hans Piena, conservator wooncultuur van het Nederlands Openluchtmuseum, en ik hebben er een transcriptie van gemaakt met een verslag. Deze inventaris geeft een zeldzaam kijkje in het wel en wee van een tinnegieter. Bij het onderzoek hebben wij enkele nieuwe gegevens van diverse Amsterdamse tinnegieters gevonden en verwerkt.

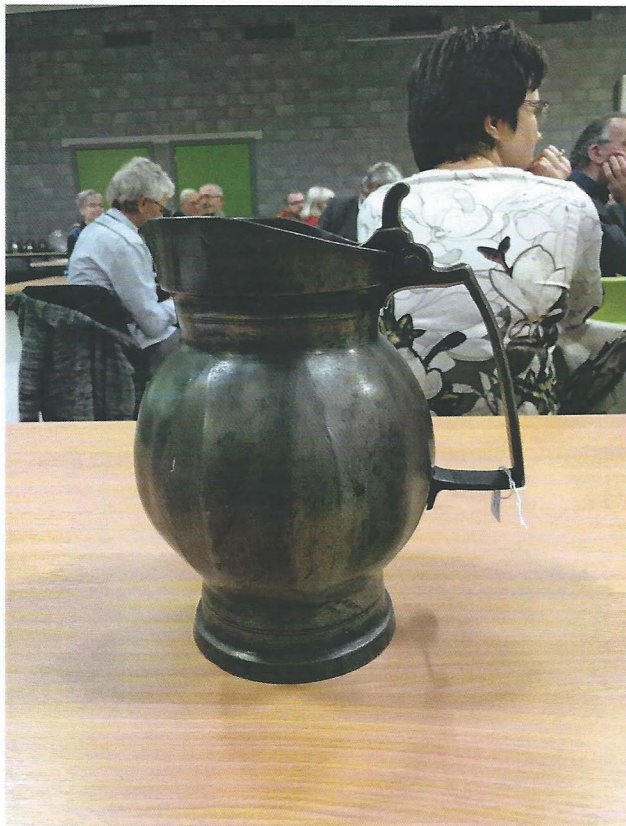
De bijeenkomst in Rotterdam was een groot succes. De opkomst was nog nooit zo groot, waarschijnlijk te

danken aan het programma en aan de goede herinneringen die wij aan Museum Boijmans Van Beuningen hebben. Ook deze keer mochten we ons verheugen in het bezoek van onze Vlaamse tinvrienden. Bij de meegebrachte objecten liet Marc Ramge een aantal opmerkelijke tinnen stukken zien, waar onder een tinnen sluitgewicht en een paar Stegkannen uit het begin van de twintigste eeuw. In een volgende *Tinkoerier* wordt hier extra aandacht aan besteed.

Ook dit najaar bezocht ik de bijeenkomst van de Vlaamse Tinvereniging in Lokeren. Het is en blijft een plezier om naar Lokeren af te reizen.

Afb. 1. Bruno Lievens toont een 'verbouwde' tweeliter-maat

Afb. 2. Een bijzondere vormgeving

De opkomst was zoals gebruikelijk zeer groot. Bij de meegebracht voorwerpen liet Bruno Lievens een zeer merkwaardig stuk tin zien (afb. 1). Het bleek een 'verbouwde' tweelitermaat te zijn (afb. 2). Jozef Dewulf hield een boeiend betoog over *Dispensingen, loodjes en tinnen penningen in de armenzorg te Brugge van de vijftiende tot en met de negentiende eeuw* (afb. 3). Aan de hand van prachtige beelden kregen wij een grote hoeveelheid, vooral ook zeldzame penningen, te zien die uitgereikt werden aan de armen.

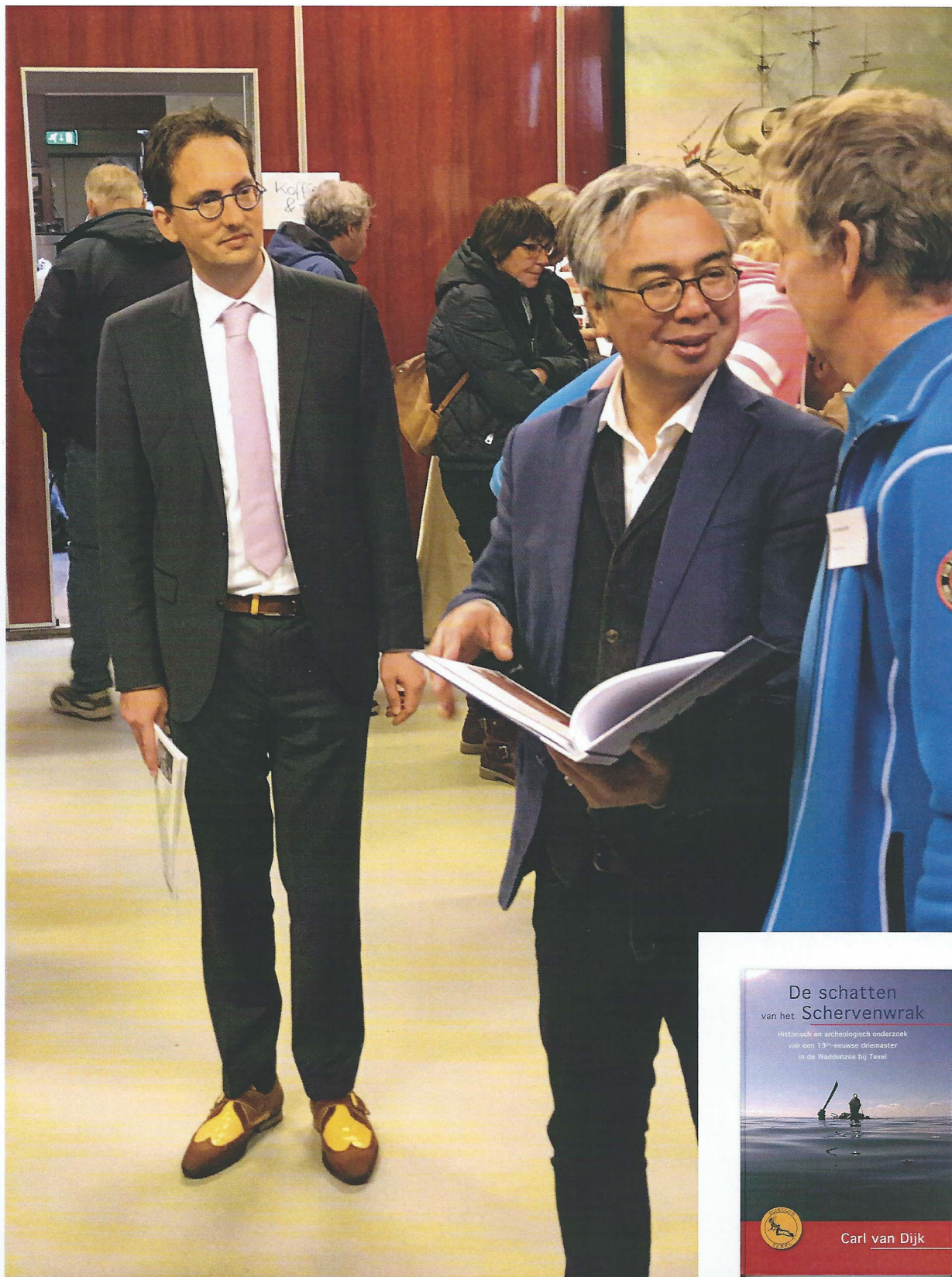
Op 4 november jl. organiseerden de Gemeente Texel, de Duikclub Texel, de Historische Vereniging Texel met medewerking van Museum Kaap Skil de Dag van de Texelse Archeologie. In het dorpshuis De Wielewaal - in het plaatsje De Waal - waren diverse ruimten ingedeeld voor o.a.: onderwaterarcheologie van diverse wrakken, vondsten uit het BZN 17-wrak, archeologische kaarten van de bodem van de Waddenzee en objecten met betrekking tot de

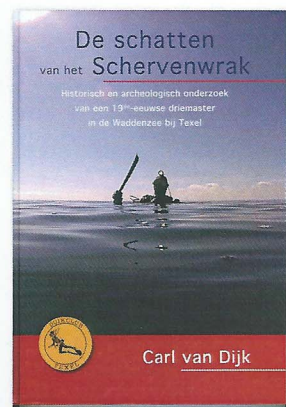
Afb. 3. Jozef Dewulf: dispensingen

Tweede Wereldoorlog. Ook waren er stands van de Duikclub Texel (afb. 4), de Texelse Musea, de Historische Vereniging en de Oudheidkamer. Ik was uitgenodigd om er aan deel te nemen en had als thema gekozen: het verschil in vondsten uit zee en vondsten op het vasteland (afb. 5). Ik kreeg de beschikking over de zeven tinnen objecten uit wrak Burgzand Noord 17 – het palmhoutwrak – waarover geschreven is in *de Tinkoerier*, jaargang 25, nummer 1, augustus 2017, blz. 14 t/m 20. Verder had ik diverse bodemvondsten uit eigen collectie meegenomen. Hoogtepunt van de dag was de presentatie van het door Carl van Dijk geschreven boek *De schatten van het Schervenwrak. Historisch en archeologisch onderzoek van een 19de-eeuwse driemaster in de Waddenzee bij Texel* (afb. 6). Het eerste exemplaar werd door Carl van Dijk overhandigd aan de wethouder van cultuur en tevens locoburgemeester Eric Hercules, in bijzijn van de burgemeester van Texel Michiel Uitdehaag (afb. 7). Van 10.30 uur tot 16.30

Voorwoord

Afb. 6. van links naar rechts: burgemeester Michiel Uitdehaag, Eric Hercules en Carl van Dijk

Afb. 7. Boek

uur bezochten 500 tot 600 personen deze zeer geslaagde Dag van de Texelse Archeologie.

In Duitsland is een begin gemaakt met een digitale databank voor Duitse tinmerken. Een van de initiatiefnemers is Peter Püchmann, een van de deelnemers aan de tindagen in Duitsland in 2016 en 2017. De website is: www.Zinnmarken. Er wordt een eenmalige bijdrage gevraagd van € 3,00. Verdere informatie kunt u opvragen via: info@zinnmarken.de.

De jubileumtentoonstelling over Maastrichts tin gaat door. De Gemeente Maastricht heeft toestemming gegeven om haar te houden in de hal van het Stadhuis op de Markt. Een unieke locatie met een prachtige sfeer. Inmiddels is er ook een begin gemaakt met de fotografie voor het jubileumboek. Ongeveer 35 personen hebben aangegeven een bijdrage te willen leveren aan dit boek. We zijn bezig met een publicatie van ongeveer 150 objecten in een grote verscheidenheid.

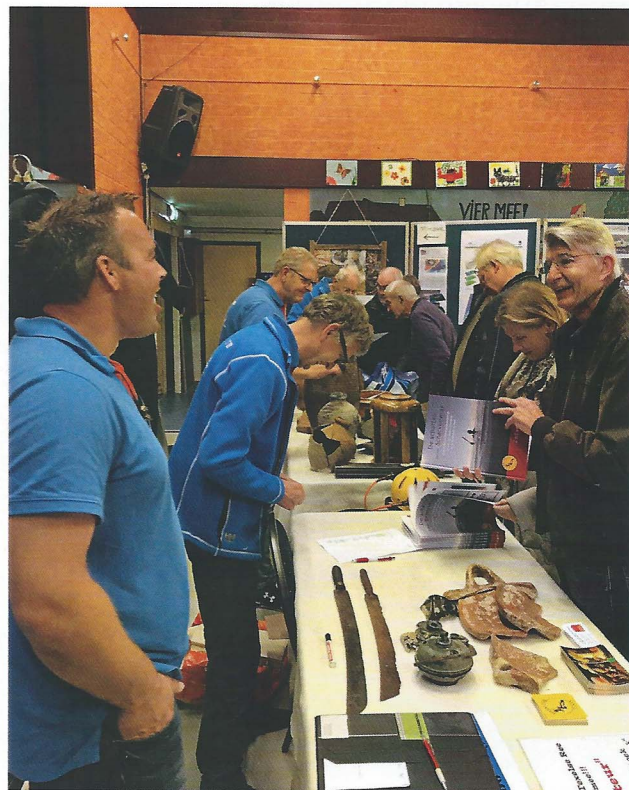
Rest mij u namens het bestuur Prettige Feestdagen te wensen en een voorspoedig 2018. Op naar het 25-jarig jubileum!

Jan Beekhuizen,
voorzitter

Ik dank mij collega Willem Jan Hoogsteder van de firma Hoogsteder & Hoogsteder te Den Haag voor het ter beschikking stellen van de foto voor de omslag.

In memoriam

Op zaterdag 2 december is op 90-jarige leeftijd overleden mijn vriend Ton Leewis. Hij was vanaf de oprichting van onze vereniging lid en schreef diverse artikelen voor *de Tinkoerier*. Hij was een verzamelaar van tin, speciaal op het gebied van thee, koffie en tabak. Ik wens zijn dochter en schoonzoon veel sterkte toe.

Afb. 4. de tafel van Duikclub Texel

Afb. 5. vitrine met zee- en andere bodemvondsten

Najaarsbijeenkomst

Algemene ledenvergadering 2017 te Rotterdam

Tekst: Thea Evers

Fotografie: Jan Beekhuizen

Afb. 1. De aandachtige toehoorders

Museum Boijmans Van Beuningen, waar we op 28 oktober te gast waren, is voor de tinliefhebber nog altijd een bijzonder museum vanwege het rijke 'tinverleden'. In 1955 werd de befaamde tinctie van A.J.G. Verster (1888 – 1975) verworven. Zijn boek *Oud tin* uit 1924 was jarenlang het enige Nederlandse tinboek. En de uitgave *Tin door de eeuwen* beleefde enkele herdrukken in de jaren vijftig.

De prachtige voorwerpen uit de collectie van deze verzamelaar en kenner, zoals hij toen werd omschreven, werden tentoongesteld in Boijmans van 23 september 1954 tot 14 februari 1955. En daarna kon deze fraaie verzameling dus aan de collectie kustnijverheid worden toegevoegd.

Ontvangst in de oude bibliotheek van Museum Boijmans van Beuningen. Een recordopkomst.

Van recentere datum is onze eigen inbreng bij het 10-jarig jubileum van de Nederlandse TinVereniging. De jubileumviering en de expositie, die bij deze gelegenheid werd gehouden, van 3 oktober 2004 t/m 9 januari 2005, hebt u ongetwijfeld nog in goede herinnering.

En de prachtige catalogus *Van tin gegoten uit tin genoten* is een pronkstuk in de boekenkast. En dan natuurlijk onze eigen tinbibliotheek. Die is hier ook ondergebracht. In dat verband meldde Henk van Wijk, dat de bibliotheek al niet meer toegankelijk is i.v.m. de aanstaande grote verbouwing van het museum. Maar dat is niet erg, want 'al die boeken heeft hij ook zelf'. En hij is graag bereid om eenieder te helpen.

Begin 2019 gaat het hele museum dicht voor die noodzakelijke grote renovatie. Het Depot, het nieuwe collectiegebouw naast het museum, is dan nog niet klaar. Hopelijk is t.z.t. dan de gehele tincollectie te zien.

Er waren 46 leden naar Rotterdam gekomen (afb. 1). Een recordopkomst. Wij werden ontvangen in de oude bibliotheek met koffie/thee en iets lekkers erbij. En als je daar dan om je heen kijkt, bedenk je onwillekeurig wie daar allemaal al hebben rondgelopen, zoals Dirk Hannema en de meestervervalser Han van Meegeren. Een bijzonder historisch gevoel.

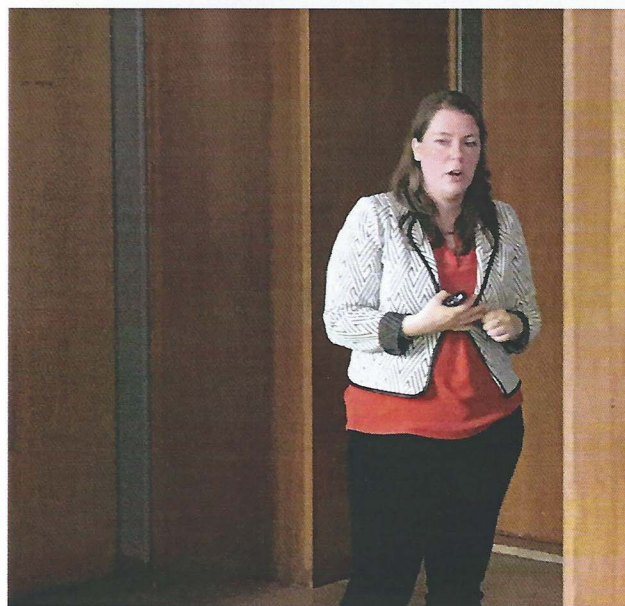
Om 11 uur begon de algemene ledenvergadering. Hier alvast enkele zaken waar we ons op kunnen verheugen: de voorjaarsbijeenkomst/algemene ledenvergadering 2018 vindt plaats op zaterdag 26 mei, in Huis Van Hilde te Castricum.

Voor de viering van het 25-jarig bestaan van de Nederlandse TinVereniging gaan we naar Maastricht en wel op zaterdag/zondag 27 en 28 oktober 2018. Naast het jubileumboek zijn er ook zijn plannen voor een expositie met Maastrichts tin in het stadhuis. De achttien Maastrichtse stadskannen zijn een mooi uitgangspunt. En wat betreft de eventuele overnachting en horeca wordt het vast weer uitstekend geregeld.

Vlak daarvoor viert de Pewter Society haar eeuwfeest in Stratford – upon – Avon. Enkele leden van ons bestuur zullen daarbij aanwezig zijn.

De voorzitter complimenteerde onze Vlaamse vrienden met de nieuwe lay-out van het tijdschrift *Tinnerwerck*. Het is zeer de moeite waard om ook lid te worden van de Vlaamse Tinvereniging (www.vlaamsetinvereniging.be).

Op het programma stond vervolgens een voordacht van Lucinda Timmermans, Junior Conservator metalen/junior Curator metalwork, Rijksmuseum Amsterdam (afb. 2). Zij is sinds 2016 bij het Rijksmuseum werkzaam en zij houdt zich onder andere bezig met de inventarisatie van de collectie onedele metalen. Ze doet onderzoek naar de herkomst, datering en functie van deze objecten. Haar interesses gaan uit naar gedecoreerde gebruiksvoorwerpen, de representatie van objecten op schilderijen en het spelelement in de tafelcultuur van de vroege Nederlanden. Het Rijksmuseum bezit ca. 400 tinnen objecten. Het slechte nieuws was, dat 70 jaar lang aan deze collectie geen aandacht is besteed en slechts enkele stuks tentoongesteld zijn.

Afb. 2. Lucinda Timmermans

Ze vertelde over het huidige onderzoek, zoals de Dirck Hartog schotel (Zie ook: 'Geschiedenis op tin; door Kees Storm' in *De Tinkoerier*, nr.1, augustus 2017), het tinmerk van een onbekende Roermondse tinnegieter (zie verder in deze *Tinkoerier*), een schotel van François Briot (1550-1616). Met name wie was hij en hoe werd hij gewaardeerd in die tijd. En ook welke thema's staan er op hardplaten. Verder gaat de aandacht nog uit naar aquamaniles en aanverwante kannen.

Najaarsbijeenkomst

Algemene ledenvergadering 2017 te Rotterdam

Afb. 3. Alexandra van Dongen

Zij bracht ons ook op de hoogte van een diefstal die ooit gepleegd werd. Van de voorwerpen werd nooit iets teruggevonden (zie verder in deze *Tinkoerier*). Als dank ontving zij een exemplaar van het nieuwe boek *Natuurlijk tin: een selectie tinnen voorwerpen uit de Terra Verde Collectie* door Leen Groen. Een fraaie uitgave waarin hij, na veertig jaar verzamelen, een selectie heeft samengebracht met als rode draad een prachtige kwaliteit.

Aansluitend aan de tentoonstelling *Change the System*, waarin design van ontwerpers wordt getoond, die de ambitie hebben om de wereld te veranderen, was de menukaart van het museum ook aangepast. Het doel van het project is om gerechten op de kaart te zetten, die lekker en voedzaam zijn en tegelijkertijd minder water kosten, een kleinere carbon footprint hebben en minder afval opleveren. Dat leverde wel een zeer smakelijke lunch op van kikkererwtensoepp en heerlijke belegde broodcreaties.

Daarna was er voldoende tijd om in het souterrain

naar tinnen voorwerpen te gaan kijken. Op de afdeling kunstnijverheid werd altijd al tin tentoongesteld.

Nu zijn daar onder de noemer Bling Bling vitrines ingericht met onedele metalen. De meeste Nederlandse tinliefhebbers hebben liever geen Bling Bling als patina. Maar wil je ook jonger publiek trekken dan is zo'n modewoord blijkbaar nodig.

Het programma werd vervolgd met een voordracht door Alexandra van Dongen, conservator pré-industriële vormgeving van Museum Boijmans van Beuningen. Zij vertelde over het onderzoek naar voorwerpen op schilderijen. Deze details 'uitknippen' gebeurde eerst handmatig en zo ontstond er een enorme kaartenbak met de resultaten van het onderzoek. In 2011 werd dit onderzoek ook

Zij vertelde over het onderzoek naar voorwerpen op schilderijen

toegankelijk gemaakt op de website onder de naam ALMA (afb. 3). ALMA koppelt afbeeldingen van pre-industriële gebruiksvoorwerpen op schilderijen en prenten, die dateren uit de late Middeleeuwen tot en met de negentiende eeuw, aan voorbeelden van vergelijkbare materiële objecten. De diverse resultaten van het onderzoek worden daar gepubliceerd. Zie: www.collectie.boijmans.nl/nl/onderzoek/alma

Zij gaf interessante voorbeelden. Zo werd het schilderij *De Emmaüsgangers*, de Vermeer-vervalsing van Han van Meegeren, voor de tweede keer ontmaskerd, door het glaswerk te analyseren. Het bleek een negentiende- eeuwse replica van een zeventiende-eeuws exemplaar.

Momenteel wordt er gewerkt aan het schilderij van Pieter Brueghel de Oude, 'De strijd tussen carnaval en vastentijd' uit 1559, olieverf op eiken paneel, 118 x 164,5 cm, Kunsthistorisches Museum, Wenen. Op dat grote doek staan heel veel voorwerpen. Het is de

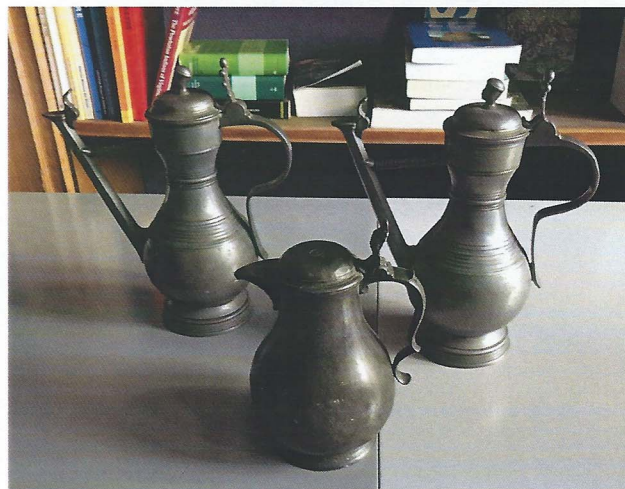
bedoeling om op de expositie, die wordt gehouden in Wenen, zoveel mogelijk ook de bijbehorende voorwerpen tentoon te stellen. Deze tentoonstelling staat aangekondigd van 2 oktober 2018 tot 13 januari 2019, ter gelegenheid van Brueghels overlijden 450 jaar geleden. Zie: www.khm.at/besuchen/ausstellungen/bruegel

De stad Oudenaarde organiseert in 2018 een tentoonstelling in het MOU (Museum van Oudenaarde en de Vlaamse Ardennen, waar in 2016 het boek *Tinnen Stadkannen in de Lage Landen* werd gepresenteerd), met het werk van de beroemde zoon van de stad Adriaen Brouwer (1605/06-1638). Ook bij zijn schilderijen wordt dezelfde werkwijze gevolgd, zodat er een expositie ontstaat waarbij artefacten tentoongesteld worden, die op zijn schilderijen te zien zijn. Zie: www.mou-oudenaarde.be

Prachtige initiatieven en wij mogen blij zijn dat er nog zulke pleitbezorgers zijn voor de kunstnijverheid in musea. Bij dit soort onderzoek komt ook de miniaturenverzameling van Diana Mertens in beeld. Want daarin zijn voorwerpen uit het dagelijks leven te vinden, die in het groot soms niet meer bekend zijn. Diana Mertens gaf vervolgens een presentatie onder de titel: *Miniaturen uit de bodem; 45 jaar verzamelen* (afb. 4). Via familieleden kreeg zij belangstelling voor archeologie en verwierf daarin zelfs een testimonium. Door dat gewroet in de grond ontstond haar

Afb. 4. Alexandra van Dongen en Diana Mertens

Afb. 5. Meegebrachte tinnen objecten

belangstelling voor miniatuur bodemvondsten, hetgeen resulteerde in een collectie van zo'n 750 stuks, uniek in Europa.

Prachtige voorbeelden trokken aan ons oog voorbij. Zo liet ze zien hoe verfijnd deze kleine oppervlaktes versierd zijn, zoals bijvoorbeeld op een schoteltje van 3 cm. Vele malen meer bewerkt dan een grote schotel. De mensen hadden veel tijd. Een Hanzeschotel uit de Oude IJssel, die één van de leden had meegenomen, is als miniatuur in haar collectie te vinden. Een fraaie combinatie.

Maar ze liet veel meer zien, o.m. een miniatuurkandelaar uit de twaalfde eeuw uit Rijnsburg, een kandelaar zoals op Nova Zembla werd gebruikt, maar dan natuurlijk weer in miniatuur. Ook vestigde Diana de aandacht op de ontwikkelingen van de versieringen op de verschillende objecten. De voorzitter zei in zijn dankwoord terecht: wij wachten met smart op haar boek.

De meegebrachte voorwerpen door de leden kregen natuurlijk ook aandacht en de voorzitter vroeg de verzamelaars om zelf een enthousiast en spannend verhaal te vertellen over hun tinnen object (afb. 5). Wij kunnen weer terugkijken op een zeer geslaagde ledenbijeenkomst, met dank aan de organisatoren. Een gezellige en leerzame dag. Ik blijf het zeggen: wie er niet was heeft iets gemist.

Voor aankoop wordt gewaarschuwd

Lucinda Timmermans vertelde over de collectie tin in het Rijksmuseum. Zij is voor twee jaar aangesteld als junior conservator voor de onedele metalen, een collectie die sinds de Tweede Wereldoorlog nauwelijks aandacht heeft gekregen. Deze prachtige verzameling omvat objecten tussen grofweg de twaalfde eeuw tot de vroege twintigste eeuw en van ongeveer twee centimeter groot miniatuurbestek tot acht meter lange hekwerken. Omdat de verzameling tin amper is onderzocht, worden voor deze objecten nieuwe beschrijvingen gemaakt, waarbij ook de tinmerken zijn geïnventariseerd. Dit heeft al geresulteerd in de ontdekking van nieuwe tinmerken en onbekende tinnegieters. Dieper onderzoek doet Lucinda naar de beroemde Temperantia-schaal van Briot, de haardplaten in de verzameling en de aquamaniles in de collectie Nederland, waarvan het Rijksmuseum een aantal topstukken bezit. Verder wil het Rijksmuseum graag opnieuw uw aandacht vragen voor de diefstal van enkele tinnen objecten in de jaren '80. De volgende objecten zijn nooit teruggevondens:

Afb. 1. François Briot, Temperantiakan, eind 16e eeuw, BK-16414-B

Diefstal in de jaren '80

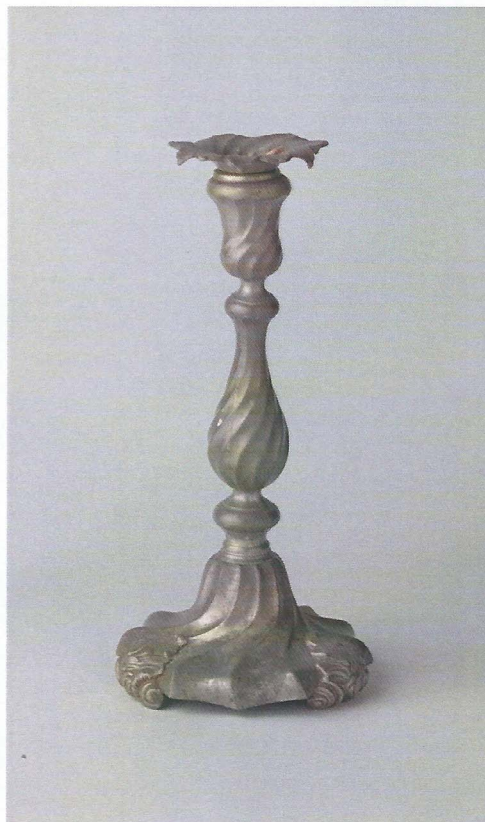
Afb. 2. Hans Spatz II, bordje met Wederopstanding, 1630-1670, BK-16501

Afb. 4. Kardinaalsschotel met wapenschild, ca. 1700, BK-16420-A

Afb. 3. Rörke met messing beslag en wijzerplaat op deksel en het opschrift op de kanlichaam 'Johan Tobias Eckert', ca. 1600, BK-NM-11701

Afb. 5. Kandelaar, 18de eeuw, BK-NM-5463 (eenzelfde kandelaar als BK-NM-5462)

Carolus Theodorus de Ruijr: een Roermondse tinnegieter in het Rijksmuseum

Tekst: Lucinda Timmermans,
junior conservator metalen Rijksmuseum
Fotografie: Rijksmuseum

Afb. 1. olie- en azijnstel, h. 21,0 x l. 20,5 x b. 8,3 cm,
Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-1

Afb. 1a. tinmerk op olie- en azijnstel, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-1

Afb. 2. tinmerk op rond bord, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-34

Ruij, een tot nog toe onbekende tinnegieter

In de collectie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, dat deels in beheer is van het Rijksmuseum, zijn tinmerken aangetroffen van een tinnegieter die tot nog toe onbekend was. Het eerste tinmerk toont een engel met zwaard en weegschaal in een ovale cartouche. Het is aangebracht op vier objecten: een olie- en azijnstel (afb. 1 en 1a), twee platte, ronde borden (afb. 2 en

afb. 3 en 3a) en een groot rond bord (afb. 4). Dit laatste bord wordt tentoongesteld in het Muiderslot. Bij de drie borden wordt het engelmerk vergezeld door een gekroonde roos. Doordat het tinmerk op geen van deze objecten in zijn geheel is afgeslagen, was in eerste instantie niet duidelijk dat het om een en hetzelfde tinmerk ging. Maar door alle tinmerken naast elkaar te leggen, bleken de delen exact in elkaar te passen. Op de bovenrand van de cartouche rond de engel valt de naam C DE RUYR te lezen en op de onderrand staat A RUREMOND. Een tweede tinmerk, dat zeer waarschijnlijk aan dezelfde

Afb. 3. rond bord, h. 3,0 x Ø 22,8 cm, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-39

Afb. 3a. tinmerk op rond bord, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-39

Carolus Theodorus de Ruijr: een Roermondse tinnegieter in het Rijksmuseum

Afb. 4. tinmerk op grote ronde schaal, Rijksmuseum Amsterdam (langdurig bruikleen aan het Muiderslot), BK-KOG-992-59

Afb. 5. tinmerk op ovale schotel, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-28

tinnegieter toebehoorde, is aangetroffen op drie objecten: twee ovale schotels met een geschulpte rand (afb. 5 en afb. 6 en 6a) en een groot rond bord eveneens met geschulpte rand (afb. 7 en 7a). Het gaat om een dubbel tinmerk samengesteld uit een gekroonde roos met in de kroon de letters CD Ruyr en een engel in een geschulpt cartouche met onderaan een banderol, waarop bij een van de ovale schotels een tekst ten dele te lezen valt: UTY.

De andere ovale schotel toont een variant van het engelmerk met bovenaan de letters GLIS. Of de onderzijde van de cartouche bij dit engelmerk ook een banderol heeft, valt niet te zien aangezien de onderste helft van dit tinmerk ondiep is afgeslagen. Door de tinmerken weten we dat er in Roermond in de tweede helft van de achttiende eeuw een tinnegieter werkzaam was, met als achternaam De Ruyr of een spellingsvariant daarop en met de voorletter C. Door de aanwezigheid van de plaatsnaam in een van de twee tinmerken was de tinnegieter snel gevonden: Carolus Theodorus de Ruijr. Dankzij de enthousiaste hulp van de medewerkers van GenBronnen.nl is het gelukt om te achterhalen wie deze Carolus was.

Afb. 6. ovale schotel, h. 3,1 x l. 41,0 x b. 31,0 cm, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-30

Afb. 6a. tinmerk op ovale schotel, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-30

Afb. 7. rond bord, h. 4,2 x Ø 37,0 cm, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-25

Afb. 7a. tinmerk op rond bord, Rijksmuseum Amsterdam, BK-KOG-992-25

Carolus Theodorus de Ruijr werd op 13 augustus 1749 geboren te Roermond.¹ Zijn ouders, Natalis de Ruijr en Catharina Ida Smeedts, kregen na hem nog twee zoons: Natalis Michael en Joannes Gregorius. Op 2 juli 1780 trad Carolus te Roermond in het huwelijk met Maria Cornelia Wolters. Als getuigen traden Franciscus Schrans en Maria Barbara Wolters op.² Het vermoedelijk kinderloze huwelijk was geen lang leven beschoren, want op 22 oktober 1781 overleed Maria, waarna zij twee dagen later te Roermond werd begraven. In het overlijdensdocument van Maria wordt Carolus voor de eerste keer als meester tinnegieter vermeld.³ Op 1 maart 1783 trad Carolus opnieuw in het huwelijk, ditmaal met Aldegundis Kessels, waarbij als getuigen optraden: Theodorus Smeds (of Smeedts?), Wilhelmus Kessels, Maria Barbara Wolters en Maria Joanna Kessels.⁴ In het huwelijksdocument wordt Carolus wederom tinnegieter genoemd. Voor dit

huwelijk was op 28 februari dispensatie aangevraagd door A. van Steenwegh, kanunnik en pastoor van Roermond.⁵ Dit huwelijk bracht drie kinderen voort: Helena (23 april 1787), Christophorus Theodorus (9 september 1789) en Antonius (4 februari 1792). Bij de geboorte van hun laatste kind overleed Aldegundis in het kraambed, waarna zij op 6 februari werd begraven.⁶ Drie jaar later overleed ook Carolus op 24 juli. Hij werd op 26 juli 1795 begraven op het algemene kerkhof van de parochie Roermond, waar ook Aldegundis begraven lag.⁷ In de eeuw na zijn overlijden kwamen enkele objecten van Carolus in bezit van Wilhelmus Gijsbertus Franciscus van Romondt.⁸ Deze Utrechtse koopman van zink en lood is een van de eerste verzamelaars op het gebied van kunstnijverheid. Rond 1820 begon hij met de aanleg van zijn brede verzameling, met onder andere metalen, meubelen, kostuums, glas en keramiek.⁹ Na het overlijden van Van Romondt werd diens verzameling op 11 juli 1876 geveild te Utrecht en kwam een deel van de objecten in het bezit van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. Deze tinnen serviesonderdelen werden daardoor in het Rijksmuseum herenigd met een viool van Delfts aardewerk (BK-NM-12400-91), een van de bekendste objecten uit de verzameling van Van Romondt.¹⁰ Ook een unieke tinnen brandewijnkom met het portret van John Churchill, hertog van Marlborough (BK-KOG-992-65), behoorde tot dezelfde collectie.¹¹

Carolus Theodorus de Ruijz: een Roermondse tinnegieter in het Rijksmuseum

Noten

- 1 D1749
- 2 H1780
- 3 O1781
- 4 H1783
- 5 RHCL Maastricht 29-1783-21
- 6 O1792
- 7 O1795
- 8 Henry Havard, *Catalogue raisonné des objets d'art et de curiosité composant la collection de W.G.F. van Romondt d'Utrecht*, La Haye 1875, in het bijzonder de pagina's over tin : pp. 43-69.
- 9 Zie ook: Dirk Jan Biemond, 'Van 'antieke kamers' tot 'historische kunstkamers'. Het belang van de Utrechtse stijlkamers voor de Nederlandse museale geschiedenis', in: Reinier Baarsen, Dirk Jan Biemond, Paul van Duin [et al.], *De verzamelingen van het Centraal Museum Utrecht. 8 Meubelen tot 1900*, Utrecht, 2005, pp. 19-20.
- 10 D. van Dam, 'De collectie John F. Loudon, een bijzondere schenking uit 1916', *Bulletin van het Rijksmuseum* 40 (1992) 3, pp. 232-239. De viool werd in 1876 aangekocht door John F. Loudon.
- 11 A.J.G. Verster, *Tin door de eeuwen*, Amsterdam 1963, p. 116, nr. 235.

Coenraad van Geel, een Amsterdamse tinnegieter

Auteurs: Jan Beekhuizen en Hans Piena conservator wooncultuur van het Nederlands Openluchtmuseum
Fotografie: Jan Beekhuizen e.a.

Vondst

De meeste kennis over tinnen voorwerpen is afgeleid van de voorwerpen zelf en de ontsloten doop-, trouw- en begraafboeken. Deze bronnen vertellen echter niets over de werkwijze van de tinnegieter, over zijn netwerk en de economische omstandigheden. Vóór de grootschalige digitalisering was het vinden van een boedelinventaris als het zoeken naar een speld in een hooiberg. Dubbe is dan ook mogelijk de enige die er de afgelopen decennia in slaagde dergelijke inventarissen te vinden. Het betreft de Rotterdamse tinnegieter Pieter Cornelisz Van Male (1631).¹ Zijn inventaris bevat bij overlijden 5232 stukken bewerkt tin, waaronder de grootste categorieën zijn:

1902 *lepels, mostert-, pap-, eyer-, toorentgens-, coeyvoetjens-, pollepels, middel sescante, cleyne en groote platte, cleyne en groote ronde, kleine en groote sescante steelen.*

589 *pannen, schuttelen, becken en vergiet en vergiedtesten*

356 *teljoren en roomerborden en borden*

334 *brandewijncommen, beeckerkens, romerkens*

312 *soudvaten, pilare met knoopkens, sescante, middelpilare, middele kelck*

223 *laetcogens*

150 *lampen*

130 *saucieren groot en klein*

Een tweede boedelinventaris die Dubbe in zijn productieve leven boven water heeft weten te krijgen is die van de eveneens Rotterdamse tinnegieter Andries van Duyveland uit 1793.² Deze lijkt vooral gespecialiseerd te zijn in de productie van poppengoed.

Onlangs is het Stadsarchief Amsterdam begonnen met het digitaliseren van alle notariële akten. Voor

onderzoekers zoals historici en conservatoren is dat een walhalla. Zoekend naar boedelbeschrijvingen van ambachtslieden stuitte wij op de complete inventaris van tinnegieter Coenraad (van) Geel uit 1757. Qua datering ligt deze tussen de twee door Dubbe gevonden exemplaren in en biedt interessante nieuwe inzichten.

Wonen, werken en de rol van de weduwe

Coenraad stamt uit een familie van minstens drie generaties tinnegieters. Zijn vader, Barend (van) Geel, komt uit het Duitse graafschap Lippe. Diverse tinnegieters uit deze periode zijn van oorsprong

Zoekend naar boedelbeschrijvingen van ambachtslieden stuitte wij op de complete inventaris.

immigranten, afkomstig uit Midden- en Noord-Duitsland. Zij passen binnen het immigratiepatroon zoals we dat ook onder de gildeleden van andere ambachten kennen. Op 9 november 1745 wordt deze Barend als tinvergulder in het Amsterdamse poortersboek ingeschreven. Hij trouwde eerder al, op 20 april 1725, met Catrina de Wilde.³ Voor zover bekend krijgen zij vier kinderen, van wie onze Coenraad de oudste is.

Barend koopt in 1753 een huis in de Anjelierstraat met het uithangteken De Witte Duif⁴, en wordt in de poorterboeken nog vermeld in 1762.⁵ Na de dood van Barend blijft zijn vrouw Catrina daar haar hele leven wonen tot zij overlijdt op 5 mei 1789.

Coenraad van Geel, een Amsterdamse tinnegieter

Afb. 1. De Anjeliersstraat in Amsterdam

Coenraad

Coenraad wordt geboren op 2 april 1732. Hij begint als zelfstandige tinnegieter op 1 oktober 1751⁶, nadat hij in datzelfde jaar trouwt met Maria Pols, dochter van de Amsterdamse zilversmid Nicolaas Pools.⁷ Zij krijgen twee kinderen, eerst een dochter Catrina (3 maart 1756). Kort daarop vestigt hij zich op het Rusland nr. 15. Coenraad sterft op 13 februari 1757. Hij is dus slechts circa zes jaar werkzaam geweest. Zijn vrouw Maria is dan drie maanden zwanger van hun tweede kind, een zoon, de latere tinnegieter Coenraad Barend. Maria zet de tinnegieterswinkel op het Rusland als weduwe voort tot zeker 1776.⁸

Coenraad Barend

Coenraad Barend wordt geboren op 3 augustus 1757.⁹ Waarschijnlijk omdat zijn vader reeds is overleden krijgt hij diens voornaam en het patroniem van zijn opa. Coenraad Barend wordt poorter op 13 november 1781. Vanaf dat moment is hij ook formeel meester tinnegieter en neemt hij de zaak van zijn moeder over. Hij huwt in 1786, oud 29 jaar, met Joh. Chr. Selman en hertrouwt in 1801 met Wilhelmina Ferdinante. In tegenstelling tot zijn vader leeft hij lang genoeg om carrière te maken in het gildewezen. Zo is hij in 1779 overman van het tinnegietersgilde en in 1798 commissaris.¹⁰ Op 11 november 1820 wordt hij begraven vanaf het Rusland.

Andere mogelijke familieleden zijn de Amsterdamse tinnegieter Johannes Geel (poorter op 13 oktober 1761) en zijn zoon Barend Johannesz Geel die poorter wordt op 28 februari 1792. Johannes Pols is eveneens tinnegieter in Amsterdam en vader van de ijzerkoper Hilbrand die op 5 mei 1772 poorter wordt.

De drie generaties overziend zien we drie klassieke fenomenen optreden. Ten eerste trouwen deze ambachtslieden binnen hun eigen maatschappelijke laag, namelijk met dochters van gildeleden, en niet met bijvoorbeeld sjouwers of touwslagers, of notabelen. Ten tweede trouwen ze binnen de tinnegieters of verwante metaalbewerkende beroepen. Continuïteit van het bedrijf en het behouden van de kostbare productiemiddelen kunnen hier de reden van zijn geweest. Ten derde zien we dat de weduwen de zaak voortzetten en zo voor continuïteit zorgen.

Productieproces

Coenraad heeft drie soorten tin in voorraad, te weten bloktin, roostin en keurtin.

Gereedschap bestaat uit een draaibank met toebehoren. Hoewel niet gespecificeerd zullen daarbij ongetwijfeld beitels en bruineerijzers zitten. Wat ontbreekt op de inventarislijst zijn de slagstempels. Onder de mallen bevinden zich tinnen, loden en koperen vormen. Bijzonder is dat hij zijn gietmallen niet geheel zelf bezit maar deelt met andere tinnegieters. Zo heeft hij een achtste portie in platwerkvormen, een vierde portie in kleine vormen, de helft in kleine tinnen vormpjes, en een vijfde portie in koperen vormen. Klaarblijkelijk waren de mallen zo duur dat het gedeeld bezit was van een aantal tinnegieters samen.

Coenraad droeg tijdens het werk waarschijnlijk speciale kleding, getuige de in de boedel gemelde werkjasje. Bovendien werkte hij niet alleen. Naast zichzelf waren er een knecht, een jonge knecht en een draaier werkzaam.

Toeleveranciers

Coenraad betrok zijn al eerder genoemde bloktin,

roostin en keurtin van veertien tinnegieters, zoals Arend Jan Coenen, Jan de Koning, Christoffel Courier en Willem van Masijk (zie verder de transcriptie afbeelding). Uit de genoemde namen blijkt dat er tussen tinnegieters uit diverse steden handel gedreven werd. Behalve van Amsterdamse tinnegieters betreft hij ook tin van collega's uit Rotterdam en Gorinchem. Bovendien levert hij zelf ook tin aan ondermeer de Amsterdamse tinnegieters Barend Seldam en Jan Groen en diverse andere ambachtslieden die tin verwerken. Tot slot heeft hij schuld bij de geelgieter Philip Gleuving, van wie hij mogelijk koper betreft.

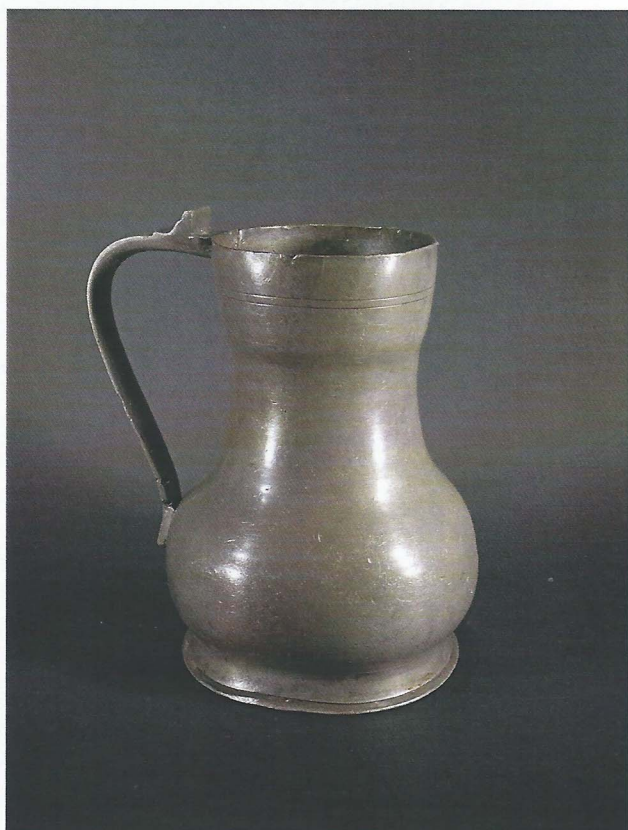
Winkel

In Coenraads winkel treffen we vier vitrinekasten aan, een toonbank, een spiegeltje, twee stoelen en een lessenaar voor zijn administratie. Aan gemaakt tin

vinden we keurlepels, Engelse lepels, harde lepels, trekpotten en koppen, koffiekannen, bierkannen, sauspannen en poppengoed. In vergelijking met andere inboedels heeft Coenraad slechts een klein assortiment in zijn winkel. Naast het feit dat hij zijn mallen in gemeenschap bezat, lijkt dit erop te duiden dat hij niet zijn vaders bedrijf heeft kunnen voortzetten maar een eigen bedrijf van de grond af heeft moeten opbouwen.

Klanten

Over de klanten van Coenraad is weinig bekend. Tot zijn klanten kunnen we zeker het Burgerweeshuis in Amsterdam rekenen.¹¹ Er bestaat namelijk een drink- of schenkkan dat zijn stempel draagt en het ingeslagen eigendomsmerk van het burgerweeshuis in de vorm van een duif (zie afbeelding 1, 2 en 3).¹² Bovendien is er nog een exemplaar bekend waarbij

Afb. 2. Drink- of schenkkan

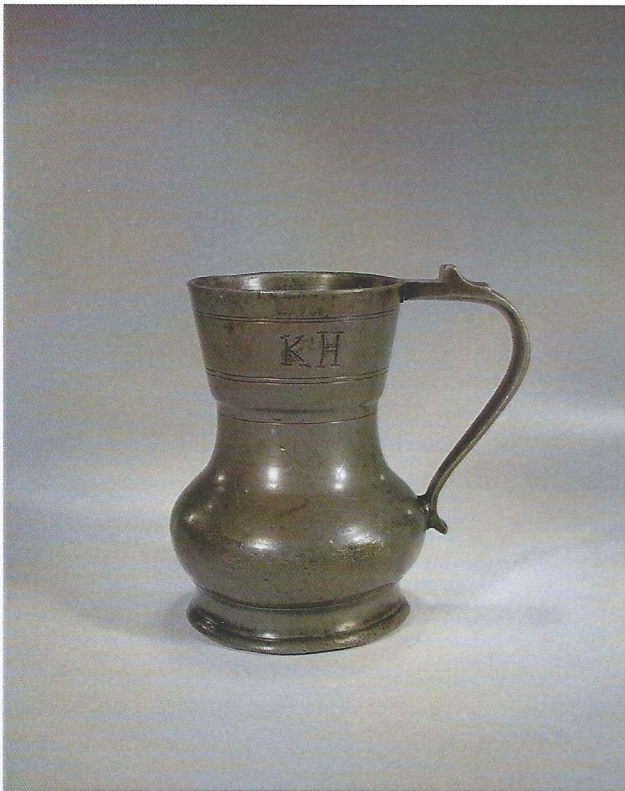

Afb. 3. Gietersmerk Coenraad van Geel

Afb. 4. Huismerk

Coenraad van Geel, een Amsterdamse tinnegieter

Afb. 5. Drink- of schenkkkan met eigendomsinitialen KH voor kinderkuis

het gietersmerk helaas is verdwenen, maar op de kraag links van het handvat staan duidelijk de eigendomsinitialen KH voor kinderkuis (zie afbeelding 4).¹³ Deze kan is mogelijk ook gemaakt door Coenraad. Verder zijn er in de collectie van het genoemde weeshuis een inktstel, een theekan, een maatkan, een drinkkan en een schotel met het stadsmerk van Amsterdam met de gietersinitialen CVG voor vader Coenraad of zoon Coenraad Barend van Geel.

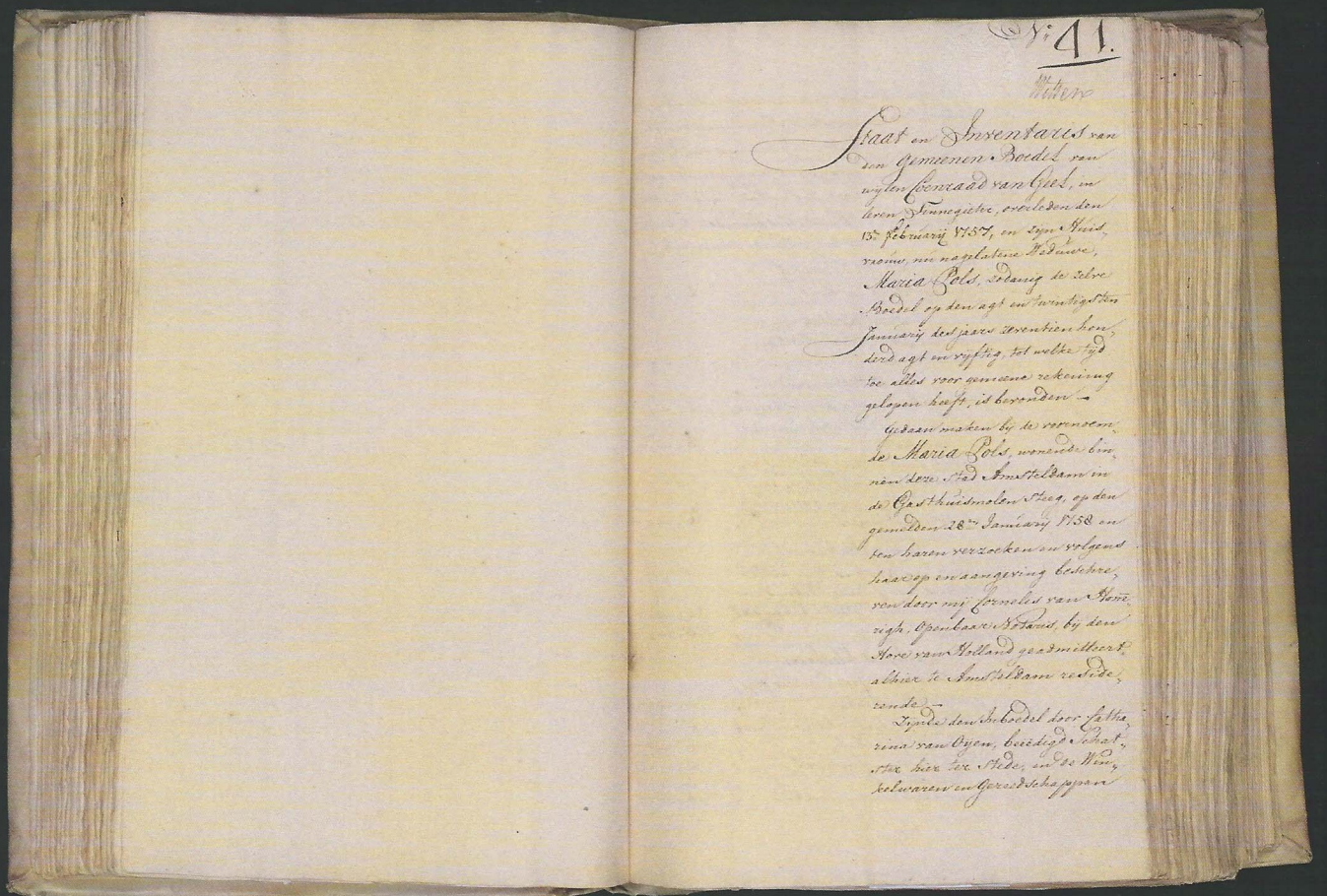
Einde

Door zijn korte werkzame periode heeft Coenraad nauwelijks de kans gehad om kapitaal op te bouwen. Coenraad sterft dan ook met een schuld van bijna 200 gulden. Niettegenstaande weten zijn weduwe en zoon deze tinnegieterij tot bloei te brengen.

Noten

- 1 B. Dubbe, *Tin en tinnegieters in Nederland*. Lochem, 1978, p.242-243.
- 2 B. Dubbe, "De vormen en gereedschappen van de Rotterdamse tinnegieter Andries Van Duyveland in 1793", in: *De Tinkoerier – mededelingenblad van de Nederlandse TinVereniging*, jaargang 2, nummer 2, december 1994, blz. 12 t/m 17.
- 3 Haar naam wordt zowel als Catrina, Kaatje en Caetje geschreven.
- 4 SAA: NL-SAA21680016.
- 5 In *Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken*, blz. 84, nr. 1669 staat dat Barend (van) Geel overleden is omstreeks 1751. Dit moet worden herzien, omdat hij in 1762 nog vermeld wordt.
- 6 J.F.H.H. Beekhuizen, "Amsterdamse merkenplaat van huurtin uit de 18e eeuw", in: *Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken*, Amsterdam 2009, blz. 28, no. 57.
B. Dubbe e.a., *Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken*, Amsterdam 2009, blz. 84, nr. 1670.
H.B. van Wijk, "Literatuur over tin", in: *de Tinkoerier, mededelingenblad van de Nederlandse TinVereniging*, jaargang 25, nummer 1, augustus 2017, blz. 26.
- 7 In de archieven is sprake van de naam Pols zowel als Pools.
- 8 SAA: Poorterboeken 20-9-1770 en 1776.
- 9 SAA: DTB: 55, p.77 (folio 39), nr. 13.
B. Dubbe e.a., *Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken*, Amsterdam 2009, blz. 85, nr. 1671.
- 10 *Catalogus: Keur van tin uit de havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam*. Amsterdam, 1979, p.325.
- 11 K. Smit, "Tin uit het Amsterdam Historisch Museum", in: *De Tinkoerier, mededelingenblad van de Nederlandse TinVereniging*, jaargang 16, nummer 2, december 2008, blz. 84; L. Wagenaar. *In het weeshuis. De zorg voor de Burgerwezen van Amsterdam, 1580-1960*. Bussum: 2009, Uitgeverij Thoth, p.46-47 en 118-119.
- 12 J. F. H. H. Beekhuizen (red.), *Van tin gegoten uit tin genoten*. Amsterdam 2004, blz.242, nr. 2004; J. F. H. H. Beekhuizen, *Pewter Ware*, Tefaf 2006, blz. 48 en 49.
- 13 J. F. H. H. Beekhuizen, *Catalogus 16e Verkoopexpositie Juni 2003*, blz. 24, nr. 19 en fig. 11 en 12.

De complete inventaris van
Coenraad van Geel
uit 1758

No 41

Staat en Inventaris van den gemeenen Boedel van wijlen Coenraad van Geel, in leven Tinnegieter, overleden den 13en februarij 1757, en zijn Huis vrouw, nu nagelatene Weduwe, Maria Pols, zodanig de zelve Boedel op de agt en twintigsten Januarij des jaars zeventien honderd agt en vijftig, tot welke tijd toe alles voor gemeene rekening¹ gelopen heeft, is bevonden.

Gedaan maken bij de voornoemde Maria Pols, wonende binnen deze stad Amsterdam in de Gasthuismolensteeg, op den gemelden 28en Januarij 1758 en ten haren verzoeken en volgens haar en op aangeving beschreven door mij Cornelis van Homrigh, Openbaar Notaris, bij den Hove van Holland geadmitteert alhier te Amsterdam residentende.

Zijnde den Inboedel door Catharina van Oijen, beeëdigd Schatster hier ter Stede, en de Winkelwaren en gereedschappen

Witens

Staat en Inventaris van
den Gemeenen Boedel van
wijlen Joenraad van Geel, in
keren Sinnegieter, overleden den
13^{en} februarij 1757, en zijn Auld,
vrouw, nu nagelatene Weduwe,
Maria Pols, zodanig de selve
Boedel op den acht en twintigsten
Januarij des jaars dertien hon-
derd acht en vijftig, tot welke tijd
toe alles voor gemeene rekening
gelopen heeft, is bevonden

Gedaan maken bij de voornoem-
de Maria Pols, wonende bin-
nen deze Stad Amsteldam in
de Gasthuismolen Steeg, op den
gemelden 28^{en} Januarij 1758 en
ten haren verzoeken en volgens
haare op en aanging bescre-
ven door mij Joenalis van Hon-
righ, Openbaaren Botanist, bij den
Hore van Holland geadmittleert,
alhier te Amsteldam reside-
rende

Tijde den Inboedel door Sattha-
rina van Oijen, beëdigd Schat-
ster hier ter Stede, en de Win-
kelwaren en Gereedschappen

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

Door twee neutraale Meesters en
 registers, Harmanus van der
 Voegt en Johannes van Groen
 getaxteert ten prijste als agter
 ieder post staat uitgetrokken
 En is alles beronden te bestaan
 in het volgende, namelijk:

op de Klering

Een restant Sijf en Hout 8 7 - 7

op de Zolder

Enige rommelderige van Hout en
 mandewerk 2 7 - 7

op de Voorkamer

Een Spiegelte en vier prente bordjes, 2 7 - 7

vijf Stalen, een Veldtafel en eenige
 eindjes Matjes 3 7 - 7

Een Bed, spulw, twee Kussens, een
 Koozak, een wolle Dekens, een
 satene Dekens, en een groen Saaij
 Bedstee behangtel 16 7 - 7

op de agterkamer

Een Bed, drie Kussens, twee wolle
 Dekens, twee satene Dekens en
 een groen Saaij Bedstee behangtel, 12 7 - 7

Een Kadt 3 7 - 7

Mans Klederen

Een wolle damastte Japon en een ge,
 recepte Dorstrok 3 7 - 7

Een blaauwe satene Rok en Broek, 6 7 - 7

Een zwarte dito Rok 6 7 - 7

Een dito Rok en semizool 2 7 - 7

Een Saaije Jas 3 7 - 7

Twee werk Rokken en een Hoed 4 7 - 7

Door twee neutrale Meesters Tin
negieters, Harmanus van der
Vegt² en Johannes van Groen,³
getaxeert ten prijze als agter
ieder post staat uitgetrokken.
En is alles bevonden te bestaan
in het volgende, namelijk:

Op de Vliering
Een restant Turf en Hout..... 8,-,-

Op de zolder
Eenige rommelderije van Hout en
Mandewerk..... 2,-,-

Op de voorkamer
Een spiegeltje en vier prente bordjes, 2,-,-
vijf stoelen, een veldtafel⁴ en eenige
eindjes Matten 3,-,-

Een bed,⁵ peuluw, twee kussens, een
Stroozak, een wolle Deken, een
Catoene Deken en een groen Saay⁶
Bedstee behangzel⁷ 16,-,-

Op de agterkamer
Een bed, drie Kussens, twee wolle
Dekens, twee Catoene Dekens en
een groen Saay Bedstee behangzel 12,-,-
Een kast 3,-,-

Mans Klederen
Een wolle damaste Japon⁸ en een ge
streepte Borstrok 3,-,-
Een blaauwe lakense Rok⁹ en Broek 6,-,-
Een zware dito Rok 6,-,-
Een dito Rok en Camizool 2,-,-

Een Baaije Jas 3,-,-
Twee werk Rokken¹⁰ en een Hoed 4,-,-

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

op het zaaltje	
Een Spiegeltje met een olijvehoute	
Lijst	6,-,-
Zeven Stoelen en zes trijpe kussens	12,-,-
Een Theetafel, tien Stoven en eenige	
eindjes Matten	3,-,-
Twee Bedden, twee peuluwen, vier	
kussens, een wolle Deken, een	
Catoene Deken, en een groen Cas	
jant Bedstee behangzel	30,-,- ¹¹
Agt diversche Kopjes en zes Scho	
teltjes porcelijn theegoed, een por	
celijn Stelletje van vijf stuks en	
eenig beschadigd porcelijn en	
Delfs aardewerk	2,-,-
Een goude Ketting drie dik, wegende	
35 Eng: a 34 HF 't Eng:	59,10,-
Een goud Slot met granate Steentjes	4,-,-
Een paar Ooringetjes met Steentjes en	
een dito Hoering ¹²	4,-,-
Een Zakhorlogie met een pinsbekse ¹³	
kas	12,-,-
Een oud zilver zakhorloge	3,-,-
Een Paerelmoere Hoorn met een zil	
vere voet en zilver beslag	60,-,-
Twee zilvere Lepels, weg: 5,1/2 lood a	
26 ½ HF t' lood	7,5,12
Een zilvere KinderBel, een Kurketrek	
ker, twee paar Schoengespen, een	
Kuit gesp, Stropslootje, au de la	
Reine doosje ¹⁵ , Naaldekoker, Knip	
koker, Tuigje, Priem, twee Punt	
haken, een Tashaak, Naaijring	
en twee Mouwknoopjes, weg: te	
zamen 33 lood a 23 HF 't lood.....	37,19,-

op het Laaltje

Een Spiegeltye met een blyschoute Licht	6, —, —
Tenen Stoolen en zes trijpe kunstjens,	12, —, —
Een Thee tafel, tien Stoven, en eenige eindjes Matten,	3, —, —
Twee Bedden, twee pouluwen, vier kunstjens, een witte Deker, een satoene Deker, en een groen sat, jaunt Bedstee behangsel	30, —, —
Agt diverse Kopjes en zes Scho- teltjes porcelijn thee goed, een por- celijn Stelletje van vijf stukken en eenig beschadigd porcelijn en Delfs aarde werke	2, —, —
Een goude Ketting drie dik, wegende 35 Eng. a 34 5/8 t Eng.	59, 10, —
Een goud Slot met granate Steentjes	4, —, —
Een paar Ooringetjes met Steentjes en een dito Hoopring	4, —, —
Een Zakhorologie met een spint bekke kast	12, —, —
Een oud zilvere Zakhorologie	3, —, —
Een Paerel moere Hoorn met een zil- vere voet en zilvere beslag	60, —, —
Twee zilvere Lepels, weg. 5 1/2 lood a 26 1/2 5/8 t lood	7, 5, 12.
Een zilvere Kinder Bel, een kurketrek- ker, twee paar Schoengesp, een kruit gesp, Froopslootje, an de la keine doosje, Naaldkoker, knip, koker, Liggje, Paern, twee Gunt, bakern, een sat haak, Naaijring en twee Monstknoppes, weg. te Zamen 33 lood a 23 5/8 t lood	37, 19, —

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

Vrouwe klederen

Een zwarte zijde Samaax en Rok	12, -
Een geconleürde zijde Japon en een flitse Japon	15, -
Acht diversche Jakkes	8, -
Tien diversche Rokken	20, -
Twee Borstrokken, twee Broeken en enige Kousjen en Mullen	1, 10,

Linnen

Elf Tafellakens en drie en dertig Servetten	13, -
Twintig Beddelakens en zes en twintig Slopen	25, -
Tien zo Mand als vrouwe Hemden	3, -
Tien de witte als bonte Boezelaars	8, -
Twaalf Handdoeken	1, 15,
veertien halve Hemden	3, 10,
Twintig en een half paar zo Mand als vrouwe Houwen en twaalf Stroopjes	3, -
Zes Lakdoeken, en twaalf Dastjes	1, -
Acht Mutzen, en zes Ketseldochter Halsdoeken	1, 10,

in de Keuken

Een Spiegelkje met een blyve houte Lijst	2, -
Een kleer Band, veldtafel, Thee tafel, vijf Stoelen, en enige houte rommelderige	5, -
Een koperen Kookketel, twee Thee ketels en een zwarte pan en de ketel	8, 10,
Een eizere kettling, Tang, Lijfhop en enige kleinigheden van Ijzer en blik	2, -
Eenig Delft en rood aardewerk en glaswerk nittgaders Schrob, Schuur en Stofgoed	1, 10,

in de Winkel

Vier diversche glaze kastjen, een Toonbank, Spiegelkje, twee Stoelen en een Leetjenhaer	20, -
---	-------

465, 10, 12.

Getuücert ald agter ieder post staat in
Stokken. In Amsteldam den 28^{en} Ja-
nuarij 1758

Catharina Van Oyen

Vrouwe Klederen

Een zwarte zijde Samaar ¹⁵ en Rok	12,-,-
Een gecouleurde zijde Japon en een Chitse Japon	15,-,-
Agt Diversche Jakken	8,-,-
Tien diversche Rokken	20,-,-
Twee Borstrokken, twee Broeken En eenige Koussen en Muilen.....	1,-,-

Linnen

Elf Tafellakens en drie en dertig Servetten.....	13,-,-
Twintig Beddelakens en zes en twintig Slopen	25,-,-
Tien zo Mans als vrouwe Hemden	3,-,-
Tien zo witte als bonte Boezelaars	8,-,-
Twaalf Handdoeken	1,15,-
Veertien halve Hemden	3,10,-
Twintig en een half paar zo Mans als vrouwe Mouwen en twaalf Stropjes.....	3,-,-
Zes zakdoeken, en twaalf Dassen	1,-,-
Agt Mutzen en zes Neteldoekse Hals doeken	1,10,-

in de Keuken

Een Spiegeltje met een olijve houten Lijst	2,-,-
Een klee Pars, veldtafel, theetafel, vijf Stoelen en eenige houten rommelderije	5,-,-
Een Kopere Kookketel, twee Thee ke tels en een Taarte pan en Dekzel.....	8,10,-
Een eizere Ketting, Tang, Asschop en eenige kleinigheden van Eizer en Blik Eenig Delfs en rood aardewerk en glas werk, mitsgaders Schrob, Schuur en Stofgoed.....	1,10,-

in de Winkel

Vier diversche glaze kassen, ¹⁶ een Toon bank, Spiegeltje, twee Stoelen en een Lessenaar ¹⁷	20,-,-
---	--------

465,19,12

Getauxeert als agter ieder post staat uitge
trokken. In Amsteldam den 28en Ja
nuarij 1758
Catharina van Oijen

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

Winkelwaren en Gereedschappen	
Bloktin, platwerk.....	110,-,-
Roostin, dito.....	22,16,-
Keurtin, out.....	120,-,-
Dito.....	114,-,-
Keur Lepels.....	12,-,-
Engelsche Lepels.....	14,-,-
Harde lepels.....	7,10,-
Trekpotten en Koppen.....	37,-,-
Trekpotte, Roostin.....	30,7,-
Gemaakt goed.....	102,6,-
Koffij kannen.....	60,-,-
Bier kannen.....	20,-,-
Sauspannen.....	18,-,-
Winkelgoed, divers.....	13,6,-
Dito.....	15,6,-
Dito.....	8,-,-
Poppe goed.....	150,-,-
Winkelgoed.....	14,-,-
Dito.....	102,11,-
Dito.....	153,10,-
Dito.....	55,-,-
Dito.....	25,-,-
Dito.....	36,-,-
Dito.....	12,-,-
Dito.....	30,-,-
Tinne Vormen.....	74,8,-
Loode dito.....	9,-,-
Kopere dito.....	178,-,-
Dito.....	132,-,-
Een Draaijbank met zijn toebehoren.....	80,-,-
Een agtste portie in platwerksvormen ¹⁸ ..	36,12,14
Een vierde portie in kleine vormen.....	2,-,-
De helfte in kleine tinne vormpjes.....	-15,-
Een vijfde portie in kopere ¹⁹ vormen.....	106,17,-
	1902,16,14

Getauxeed tot de uitterste waarde, als
agter ieder post staat uitgetrokken.

In Amsteldam den 28en Januarij 1758.

Johannis Van Groen

Harmanus van der vegt

Winkelwaren en Gereedschappen

Bloektin, plat werk	110, —, —
Roodtin, dito	22, 16, —
Kewetin, Out	120, —, —
Dito	114, —, —
Keur Lepels	12, —, —
Engelsche Lepels	14, —, —
Harde Lepels	7, 10, —
Trekpotten en Koppen	37, —, —
Trekpotten, Roodtin	30, 7, —
Gemaakt goed	102, 6, —
Koffy kammen	60, —, —
Bix kammen	20, —, —
Sandpauwen	18, —, —
Winkelgoed, divers	13, 18, —
Dito	15, 6, —
Dito	8, —, —
Dito	150, —, —
Poppes goed	14, —, —
Winkelgoed	102, 11, —
Dito	153, 10, —
Dito	55, —, —
Dito	25, —, —
Dito	36, —, —
Dito	12, —, —
Dito	30, —, —
Dito	74, 8, —
Tinne vormen	9, —, —
Roode dito	178, —, —
Kopere dito	132, —, —
Dito	80, —, —
En Draaibank met zijn toebehoren	36, 12, 14.
En agtste pothe in platwerksvormen	2, —, —
En vierde pothe in kleine vormen	—, 15, —
De helfte in kleine tinne vormpjes	106, 17, —
En vijfde pothe in kopere vormen	

1902, 16, 14.

Getaxeert tot de uitterste waarde, als
 Jaagter ieder post staat uitgetrokken.
 In Amsteldam den 28^{en} Januarij 1758.

Johanniz Van Groen
 Harmanus van der veegt

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

De klederen ten lijren van de kin-
deren behorende Per memorie

Jan contant geld 40,-
 Naar hij nog geroegd werd voor
 het gaene de Inventariente heeft
 betaald aan Piarend Seldam op
 rekening van de Winkel die zij
 op May aantstaande van hem
 zal overnemen 100,-
 140,-

Opwit Marteling is schuldig volgens
 accord tot vergoeding van een fowennis
 in het Huus in de wolverstaat en voor
 de afstaand van de huus, die de In-
 ventariente na primo May aantstaan-
 de aan het selve Huus nog was heb-
 bende 60,-

Wijders zijn de volgende aan dezen
 Boedel schuldig voor aan hen
 geleverd Tin in den jaare 1757, als:
 Niehoff 120,-
 Juffs. Noorthoorn 2,-
 Bouman 14, 3,-
 De Weduwe Walre 2, 16, 8
 in de knopen in de
 Saltsteeg 7, 8,-
 Büttelmann 3, 9,-
 Piarend Seldam 60,-
 Jan Groen 40,-
 Pieters Winterrugt 10,-
 259, 16, 8

Nog de volgende kwade of du-
 bende nitstaande schuld, als:
 Jan Jansz van de Leusdij voor
 1/2 jaer Kamer huus ver,

De Klederen ten lijven van de Kin deren behorende.....	Per memorie	
Aan contant geld.....	40,-,-	
Waar bij nog gevoegd werd, voor het geene de Inventariente heeft betaald aan Barend Seldam ²⁰ op rekening van de Winkel die zij op Maij aanstaande van hem zal overnemen	100,-,- ²¹	
		140,-,-

Gerrit Marteling is schuldig volgens
accord, tot vergoeding van een fournuis
in het Huis in de wolvestraat en voor
de afstand van de huur, die de Inven
tariente na primo Maij aanstaan
de aan het zelve Huis nog wat heb
bende

	60,-,-
--	--------

Wijders zijn de volgende aan dezen
Boedel Schulig voor aan hen
geleverd Tin in den jaare 1757, als

Niehoff	120,-,-
Juffr: Noorthoorn.....	2,-,-
Bouwman	14,3,-
De Weduw Walre	2,16,8
....//in de knopen in de	
Stilsteeg	7,8,-
Buttelman	3,9,-
Barend Seldam ²²	60,-,-
Jan Groen ²³	40,-,-
Pieter Wintervrugt.....	10,-,-
	259,16,8

Nog de volgende kwade of du
bieuse uitstaande Schuld,²⁴ als
Jan Caspar de Lenskij voor
1¼ jaar Kamerhuur ver

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

schenen pmo Maj 1757	93,15,-
dezelve voor verschot	14,15,-
Berkemeijer voor huur van Tin 1754	22,-,-
	<u>130,10,-</u> per memorie

Lasten des Boedels

Barend van Geel ²⁵ komt volgens onderhand sche Obligatie in dato 1 April 1752 per resto	200,-,-
Interessen zederd 1 April 1756 tot pmo febrij 1758 zijnde 22/M a 4 prct in 't jaar	14,13,-
Jacomina van Papegem, volgens onder handsche Obligatie door de Inventa- riente getekend in do 3 September 1757, in plaatze van twee Obligatien door haar Man in der tijd gepasseert	700,-,-
5/M Interessen a 4 prct in 't jaar	11,13,-
Elisabeth Modee, volgens handschrift	100,-,-
Gerrit Marteling voor ¼ jaar huishuur verscheinende pmo febrij 1758	55,-,-
Arend Jan Coenen, Tinnegieter ²⁶ , vol gens rekening 1757	25,2,-
Nog voor 9 pond 8 lood Blok tin a 9 st. Pr pond	4,3,6

29,5,6

Jan de Koning, Tinnegieter ²⁷ , volgens rekening 1757	43,9,-
177 pond Bloktin a 9 st. pr pond	79,13
85 pond 19 lood Roostin a 8 st. pr pond	34,4,12
3 pond 18 lood Keurtin a 7 st. pr pond	1,3,12

158,10,8

De zelve, volgens rekening 1758	6,4,-
Christoffel Courier, Tinnegieter ²⁸ , volgens Rekening 1757	25,19,8
5 pond 4 lood Bloktin a 9 st. pr pond	1,16,2
1 pond Keurtin a 7 st	-7,-

28,2,10

Willem van Masijk, Tinnegieter ²⁹ , volgens Rekening 1757	3,8,-
20 pond 18 lood Bloktin a 9 st pr pond	9,4,8

12,12,8

Dezelve volgens rekening 1758	3,16,-
-------------------------------------	--------

schonen ma Maj 1757	93, 15	
Dezelve voor verducht	14, 15	
Berkemeijer voor huire van		
Jan 1754	22, --	
	<u>130, 10</u>	per memorie

Lasten des Boedels

Barend van Geel komt volgens onderhand- sche Obligatie in dato 1 April 1752 per resto	200, --	
Interessen sedert 1 April 1756 tot ma Feb 1758 zijnde 22 a 4 p. 1/2 in 't jaer	14, 13	
Jacolina van Capogem, volgens onder- handseke Obligatie door de Inventar- riente getekend in d. 3 Septembere 1757, in plaatse van twee Obligaties door haar Man in der tijd gepasseert	700, --	
5 Interessen a 4 p. 1/2 in 't jaer	11, 13	
Elizabeth Moeer, volgens handschrift	100, --	
Gewit Marteling voor 1/2 jaer huire verschijnende ma Feb 1758	55, --	
Arend Jan Joenen, Finnegieter, vol- gens rekening 1757	25, 2	
100 lb voor 9 lb 8 Lood Blok tin a 9 1/2 p. 1/2	4, 3, 6	29, 5, 6
Jan de Koning, Finnegieter, volgens rekening 1757	43, 9	
17 lb 1/2 Bloktin a 9 1/2 p. 1/2	79, 13	
25 lb 19 lood Roortin a 8 1/2 p. 1/2	34, 4, 12	
3 lb 18 lood Keurtin a 7 1/2 p. 1/2	1, 3, 12	158, 10, 8
Dezelve, volgens rekening 1758	6, 4	
Christoffel Souier, Finnegieter, volgens rekening 1757	25, 19, 3	
5 lb 1/2 Lood Bloktin a 9 1/2 p. 1/2	1, 16, 2	
18 Keurtin a 7 1/2	--, 7	28, 2, 10
Willem van Masjke, Finnegieter, volgens rekening 1757	3, 8	
20 lb 18 lood Bloktin a 9 1/2 p. 1/2	9, 4, 8	12, 12, 8
Dezelve volgens rekening 1758	3, 16	

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

Barend van Geel, Finnegieter, volg. teete. 1757,	226, 7, -
Andreas van Duiveland, dito	64, 3, -
Jornelis Vos, dito	58, 8, -
Johannes van Groen, dito	78, 7, 4
Gerrit van Rees, dito	39, 2, -
Gijbert Jan Doordink, dito	27, - 7
Martin Bouwinkelman, dito	6, 8, -
Wijnand Kappenberg, dito	148, 7, -
Gerrit Jildens, dito	1, 18, -
Hendrick Metman, dito 1756 en 1757,	84, 3, 4
Philip Glevring, Geelgieter, volg. teete. 1757,	6, 10, -
Johannes Sijger, Chirurgijn, d ^o	7, 8, -
Jan D. Pratorius, Chirurgijn, d ^o	5, 8, -
De Dienstmaagd ^{te} huur ver schijnende p ^{ro} Januarij 1758	3, - 7
De knecht voor een Weeke Loon	5, - 7
De Jonge ut supra	2, 10, -
De Draijer ut supra	3, - 7
De Schatotten voor het taxeren van den Inboedel	5, - 7
Komt mij Notaris, volgens rekening,	12, - 7
De Begraafnis kosten, zijn uit den gemeenen Boedel betaald en heb, ben in het geheel bedragen	76, 10, -
	<hr/> 2180, 6, 8

Aldus geïnventariseerd en beschreeven ald in den hoofde staat gemeld; Ende verklaarde de boven genoemde Maria Pols op de vorenstaande Inventaris te hebben gebragt en doen stellen al het geen haars wetens tot den gemeenen Boedel van haar

Barend van Geel, Tinnegieter ³⁰ , volg: reek. 1757	226,7,-
Andreas van Duiveland ³¹ , dito	64,3,-
Cornelis Vos ³² , dito	58,8,-
Johannes van Groen, dito	78,7,4
Gerrit van Rees ³³ , dito	39,2,-
Gijsbert Jan Noordink ³⁴ , dito	27,-,-
Marten Bouwinkelman ³⁵ , dito	6,8,-
Wijnand Kappenberg ³⁶ , dito	148,7,-
Gerrit Jildens ³⁷ , dito	1,18,-
Hendrik Metman ³⁸ , dito 1756 en 1757	84,3,5
Philip Gleuving ³⁹ , Geelgieter volgens reek: 1757	6,10,-
Johannes Stijger, Chirurgijn, do	7,8,-
Jan D: Prätorius, Chirurgijn, do	5,8,-
De Dienstmaagd 1/M huur verscheinende pmo februari 1758	3,-,-
De knegt voor een Week Loon	5,-,-
De jonge utsupra ⁴⁰	2,10,-
De Draijer utsupra	3,-,-
De Schatster voor het taxeren van den Inboedel	5,-,-
Komt mij Notaris, volgens rekening	12,-,-
De Begraafnis kosten zijn uit den gemeenen Boedel betaald en heb ben in het geheel bedragen	76,10,-
	2180,6,8

Aldus geïnventariseert en beschre-
ven als in den hoofde staat ge-
meld; Ende verklaarde de boven-
genoemde Maria Pols op de
vorenstaande Inventaris te
hebben gebragt en doen stellen
al het geene haars wetens tot
den gemeenen Boedel van haar

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

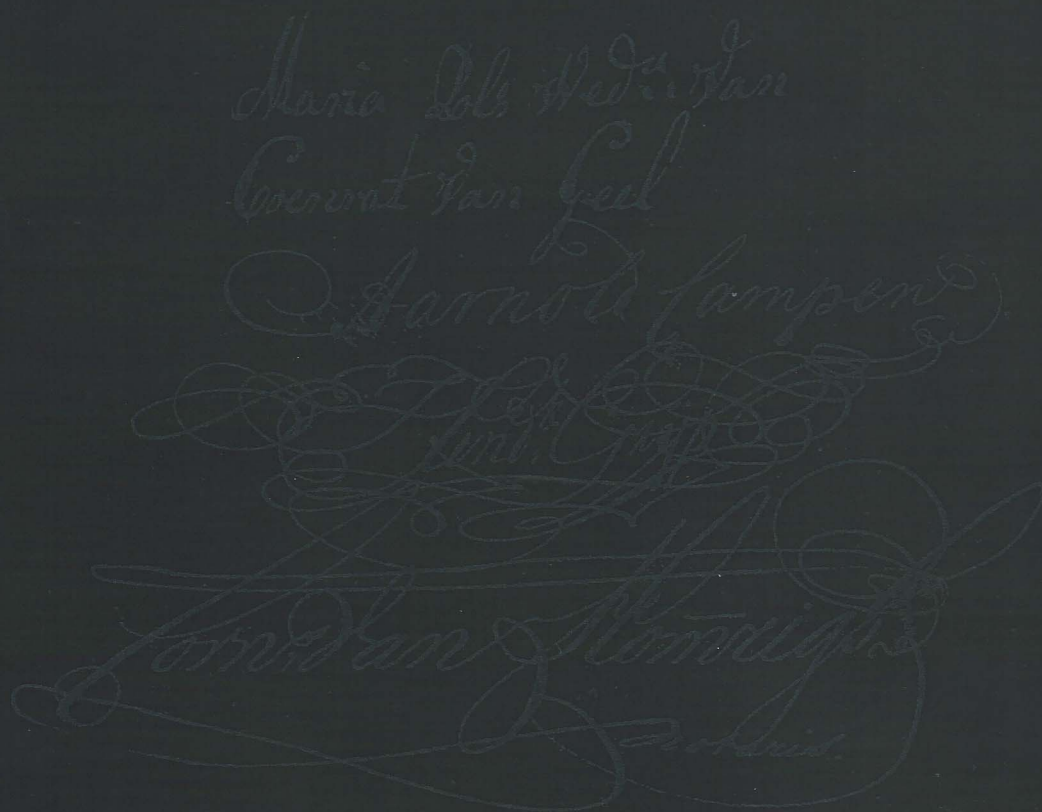
en wijlen haren Man Coenraad van Geel eenigzints is behorende zonder iets verzwegen, veel min ter kwader trouwe agtergehouden te hebben; Belovende en aan haar behoudenden de magt, om bij al, dien in het vervolg nog iets te voorschein mogte komen, den zelve Boedel concernerende, dezen daar mede te doen ampliëren of dien conform redresseren. Bereid zijnde de deugdelijkheid harer aangeving (des vereischt werdende) met Eede te bevestigen. En is deze voltrokken en getekend in Amsterdam den eersten februarij des jaars zeventien honderd agt en vijftig ter presentie van Aarnold Campen en Hendrik Grijp, als getuigen.

Maria Pols Wedu Van
Coenrat Van Geel
Aarnold Campen
Hend.k Grijp
Corn.s van Homrighs
Notaris

en wijlen haren Man foerraad
van Geel eenigtijds is behorende,
Zonder iets verkwegen, veel min
te kwader trouwe achtergehouden
te hebben, Belorende en aan haar
behoudende de magt, om bij al,
dien in het verroly nog iets te
verrekeim mogte komen, den
zelven Boedel concernerende,
dezen daer mede te doen ampli-
eren of dien conform redreseren;
Aereid zijnde de deingdelijkheid
haren aangering (des vereidicht wor-
dende) met Ede te bevestigen -
En is deze voltrokken en gete,
kend in Amsteldam den eersten
februarij des jaars zeventien
honderd ayt en vijftig ter pra-
sentie van Arnold Lampen en
Hendrick Grijp, als getuigen -

Maria als Wed. van
Crewat van Geel
Arnold Lampen
Hendrick Grijp
Londen Hendrick
Notaris.

De complete inventaris van Coenraad van Geel uit 1758

Noten

- 1 Gemene rekening maakt het aannemelijk dat alle daar op dat moment aanwezige goederen in deze boedel zijn beschreven en niet alleen die van Coenraad of Maria.
- 2 NTT, p.113, nr.3046.
- 3 NTT, p.86, nr.1773.
- 4 Een veldtafel is een hangoortafel.
- 5 Een bed is een matras.
- 6 Saay is wol.
- 7 Er liggen veel dekens in de bedstede, waarschijnlijk omdat het hartje winter is.
- 8 Een japon is een kamerjas.
- 9 Een rok is jas voor buiten.
- 10 Waarschijnlijk is dit een overjas waarin gewerkt werd.
- 11 In de regel is het woningtextiel kostbaarder is dan de meeste houten of aardewerken goederen.
- 12 Een hoepring is een gladde ring zonder steen.
- 13 Pinsbekken is een legering van koper en zink, dus in feite messing. Dit diende als imitatiegoud.
- 14 Lodereindoosje.
- 15 Een lang slepend vrouwengewaad.
- 16 Vitrines of tinkasten met glas waarin hij zijn koopwaar tentoonstelt.
- 17 Een lessenaar is een veel voorkomend meubel bij middenstanders waarop zij hun administratie doen.
- 18 Platwerk zijn schalen en borden.
- 19 Met "kopere" zal hier brons of messing bedoeld zijn.
- 20 NTT, p.110, nr. 2842.
- 21 Heeft Maria 100 gulden gegeven die ze in mei terug zal krijgen?
- 22 NTT, p.110, nr.2842.
- 23 NTT, p.86, nr.1773.
- 24 Schulden die waarschijnlijk niet te innen waren.
- 25 Mogelijk is dit de dan inmiddels net overleden Barend Geel: NTT, p.84, nr.1669.
- 26 NTT, p. 80, nr. 1409.
- 27 NTT, p.95, nr. 2218.
- 28 NTT, p.81, nr. 1451.
- 29 NTT, p.99, nr. 2404 (Willem van Maseyk).
- 30 Niet bekend in NTT, of het is de vader van Coenraad van Geel.
- 31 NTT, p.305, nr.1569.
- 32 Niet in NTT (volgens SAA = Stads Archief Amsterdam): vermeld 1747/1763 – Boomsloot).
- 33 NTT, p.315, nr. 2680.
- 34 NTT, p.102, nr.2520.
- 35 NTT, p.76, nr.1280.
- 36 Niet in NTT (volgens SAA: vermeld rond 1768).
- 37 Niet in NTT (volgens SAA: vermeld omstreeks 1762 – Nieuwendijk).
- 38 NTT, p.176, nr.2462.
- 39 Mogelijk maakte deze geelgieter mallen voor Coenraad of het was het een leverancier van koper voor zijn tinlegering.
- 40 Als boven.

Jaarletters op Amsterdamse tinnen maten, 1800-1820

Auteur: R.J. Holtman

Jaarletters op Amsterdamse tinnen maten, 1800-1820

In 2001 werd in **METEN & WEGEN** een artikel gepubliceerd getiteld: **Ijkersmerken op voormetrieve Amsterdamse tinnen maten [4]. Het oudste gevonden ijkersmerk is van 1584 en werd door Gerrit Lourensz afgeslagen; het jongste ijkersmerk dateert uit de periode 1800–1820 en werd afgeslagen door Joannes van Oort Dirksz (kortweg: Van Oort). Van laatstgenoemde was bekend dat hij ijker was van het Amsterdamse ijzergewicht (loodkopgewichten), de oliematen en de gepegelde maten; hieronder vielen ook de tinnen maten.**

Sindsdien zijn er slechts enkele 'onbekende' voormetrieve geijkte Amsterdamse tinnen maten opgedoken, voornamelijk met reeds bekende ijkersmerken: het rad (toegeschreven aan Jan van Craayestein, 1719–1744) [7 (p. 95) en 8 (pp. 14–15, kavel 7)], een vogel met de initiaal D (toegeschreven aan Izaak Dekker, 1659–1698) [9 (pp. 7–9, kavel 1)], en een vogel met onduidelijke initiaal (datering 4e kwart zeventiende eeuw) [10 (p. 25, kavel 19)]. Er is één nieuw ijkersmerk opgedoken, namelijk 'lam met kruisvaan' [6 (p. 210, nr. 163)] (afb. 1).

De oogst aan voormetrieve tinnen maten met het ijkersmerk van Van Oort is echter rijker. Hij combineerde twee ijkersmerken: het Amsterdamse wapen geflankeerd door de letters IVO (daarmee verwijzend naar zijn naam), en een bootje in een cirkel. De door hem geijkte tinnen maten zijn voornamelijk gegoten door de Amsterdamse tinnegieters met de initialen AI en DFW. Het tinmerk met AI werd lange tijd toegeschreven aan de Amsterdamse tinnegieter Adriaen Jansz Dortmont, bekend in 1718, maar er zijn heel wat voorwerpen met dit merk gevonden en dat wringt. Waarom zouden er meer vroeg achttiende- eeuwse geijkte tinnen maten te vinden zijn dan vroeg negentiende- eeuwse? Het tinmerk met de initialen DFW wordt toegeschreven aan de Amsterdamse tinnegieter D.F. Wakker, werkzaam begin negentiende eeuw, en dat past beter.

Op 28 januari 2012 bezocht ik na lange tijd weer de rommelmarkt in de Veemarkthallen te Utrecht. Daar

kocht ik een 10 pond loodkopgewicht, geijkt met beide ijkersmerken van Van Oort en het jaartal 1816 (afb. 2–4). Hiermee was eindelijk een harde datering bij deze ijkersmerken gevonden. De gegevens van deze vondst heb ik gedeeld met Jan Beekhuizen, wat prompt resulteerde in een artikeltje in zijn tincatalogus van maart 2012 [11 (pp. 10–11)].

Afb. 1. Ijkersmerk 'lam met kruisvaan'. Datering 2e helft 18e eeuw. Wellicht gebruikt door Jacob l'Admiral (1745–1755) of Jacob Nanning (1755–1756). Bron: [6 (p. 210, cat. nr. 163)].

Afb. 2. Loodkopgewicht van 10 pond.

Afb. 3. Rond het opschrift X (= 10) de ijkersmerken van Joannes van Oort Dirksz uit Amsterdam.

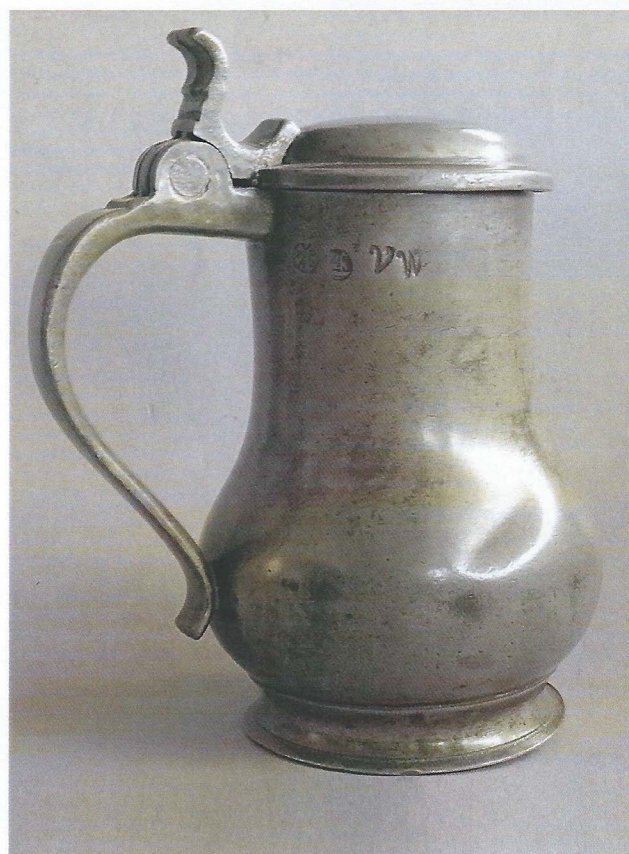
Afb. 4. Jaartal 1816.

Wat ik al sinds 1999 vermoedde werd nu ook door deze tinexpert bevestigd. Voor de initialen AI werd een andere Amsterdamse tinnegieter gezocht en gevonden: Andries Jildens, geboren in 1749, als tinnegieter vermeld tussen ca. 1776 tot ca. 1797; hij overleed in 1797. Daarmee was het probleem opgelost van het antideren van de tinnen maten van de tinnegieter met de initialen AI.

Van Oort ijkte de tinnen maten niet alleen met zijn beide ijkersmerken, maar consequent ook met een jaarletter (afb. 5). Soms zijn de tinnen maten herijkt en dragen ze meerdere jaarletters. Diens voorgangers sloegen sporadisch een jaarletter af; blijkbaar was het stadswapen van Amsterdam en het ijkersmerk voldoende en werd het in Amsterdam meestal onnodig geacht om bij ijk en herijk een jaarletter aan te brengen. Bij herijk geconstateerde ontoelaatbare afwijkingen zullen wel tot passende maatregelen

hebben geleid. Van Oorts directe voorganger Gijsbert Zilver heeft een geijkte tinnen maat voorzien van de jaarletters D, E en F [6 (p. 117, cat. nr. 52)], en een ander door Zilver geijkt exemplaar draagt de jaarletter K [6 (p. 209, cat. nr. 162)]. Waarbij de vraag opdoemt of het afslaan van een jaarletter alleen tijdens de herijk gebeurde.

Een inventarisatie van de jaarletters van Van Oort leverde elf verschillende op, voor een periode van 21 jaar (1800–1820): C - D - E - M - N - O - Q - V - W - X - Y. Vanwege zijn werkzame periode betekent dit dat hij

Afb. 5. Geijkt tinnen buikkannetje uit Amsterdam, hoogte 17,5 cm, inhoud ca. 639 ml = 1 pint.

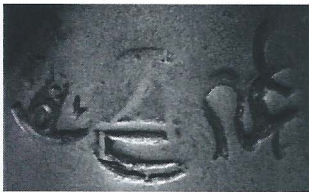
slechts een deel van het alfabet als jaarletters heeft gebruikt; er moet dus een korte reeks van circa 3 à 5 jaarletters ontbreken. Op afb. 6–15 worden enkele voorbeelden getoond; de bronvermelding is in de tabel te vinden.

Jaarletters op Amsterdamse tinnen maten, 1800-1820

Er is in Amsterdam voor de periode 1800–1820 een reeks anders vormgegeven jaarletters bekend, afgeslagen op het Amsterdams en Brabants koperen gewicht, door de ijkers Johan Everwijn Glimmer (1790–1817) en Jacobus van Vianen (1817–1820) [2 (p. 105)]. Deze reeks ving in 1800 aan met de jaarletter K en eindigde in 1815 met de Z, waarna

tussen 1816–1820 de jaarletters A–E werden gebruikt [1].

Voorlopig ga ik ervan uit dat Van Oort op tinnen maten dezelfde jaarletterreeks (maar niet dezelfde slagstempels) toepaste als Glimmer en Van Vianen op het Amsterdams en Brabants koperen gewicht. De resultaten vindt u in de tabel.

Afb. 6. Ijkersmerken van Van Oort met jaarletters M (vermoed) en E.

Afb. 11. Met jaarletter X, bron: [3].

Afb. 7. Met jaarletters N en O.

Afb. 12. Met jaarletter X, bron: [11].

Afb. 8. Met jaarletter Q (dubbelslag).

Afb. 13. Met jaarletter Y.

Afb. 9. Met jaarletters V en W.

Afb. 14. Met jaarletter C.

Afb. 10. Met jaarletter X, bron: [12].

Afb. 15. Met jaarletters D en E.

Jaar	Jaarletter	Merk	Bron
K	1800		
L	1801		
M	1802		[8 (pp. 10–11, cat.nr. 17)] [11 (pp. 20–21, cat.nr. 8)] Toeschrijving aan de M is nog onzeker.
N	1803		[8 (pp. 10–11, cat.nr. 17)] [11 (pp. 20–21, cat.nr. 8)]
O	1804		[8 (pp. 10–11, cat.nr. 17)] [11 (pp. 20–21, cat.nr. 8)]
P	1805		
Q	1806		[6 (p. 208)]
R	1807		
S	1808		
T	1809		
U	1810		
V	1811		[12 (pp. 14–17, cat.nr. 1)]
W	1812		[12 (pp. 14–17, cat.nr. 1)]
X	1813		[3 (p. 59, cat.nr. 75: tinnegieter AI)] [3 (p. 77, cat.nr. 113: tinnegieter DFW)] [5 (afb. 4)] [11 (pp. 12–13, cat.nr. 4)] [12 (pp. 10–13, cat.nr. 1)]
Y	1814		[6 (p. 206)]
Z	1815		
A	1816		
B	1817		
C	1818		[11 (pp. 8–9)]
D	1819		[5 (afb. 3)] [6 (p. 207)]
E	1820		[5 (afb. 3)] [6 (p. 207)] [8 (pp. 10–11, cat.nr. 5)] [11 (p. 21, cat.nr. 8)]

Jaarletters op Amsterdamse tinnen maten, 1800-1820

Er is nog geen waterdicht bewijs, aangezien de hiaten in de gevonden jaarletters perioden van 3 en 4 jaar beslaan. Mochten er jaarletters F - G - H - I worden gevonden met de ijkersmerken van Van Oort, dan kan mijn theorie namelijk op de schroothoop. Wel is het opvallend dat de jaarletters C, D en E, die ik hier aan 1818–1820 toeschrijf, nogal ornamenteel zijn en mijns inziens een nieuwe reeks vormen die niet aansluit bij een voorgaande reeks jaarletters. De vormgeving van de jaarletters wisselde immers per alfabet.

Blijft de vraag wie de voormetrische tinnen maten in Amsterdam (her)ijkte in de periode 1820–1829. De metrische vochtmaten voor de kleinhandel werden pas in 1830 ingevoerd, zodat de voormetrische tinnen maten nog tot en met 1829 in gebruik bleven. Het lijkt er echter op dat met het overlijden van Van Oort in 1820 de 'traditie' om jaarletters bij de (her)ijk te gebruiken niet werd gecontinueerd.

Bronnen:

- [1] Zevenboom, K.M.C. en Wittop Koning, D.A. (1953). Nederlandse gewichten. Jaarletter E voor 1820 ontleend aan het werkexemplaar van G.A. van Borssum Buisman.
- [2] Zevenboom, K.M.C. en Wittop Koning, D.A. (1970). Nederlandse gewichten.
- [3] Beekhuizen, J.F.H.H. (1998). De schoonheid van het oude tin.
- [4] Holtman, R.J. (2001). Ijkersmerken op voormetrische Amsterdamse tinnen maten. In 'METEN & WEGEN' 115 (september 2001), pp. 2736–2739.
- [5] Wustenhoff, J.E. (2004). Voormetrische Nederlandse tinnen inhoudsmaten - deel 2: Amsterdam (2). In: 'METEN & WEGEN' 126 (juni 2004), pp. 2996–2997.
- [6] Beekhuizen, J.F.H.H. (red.) (2004). Van tin gegoten uit tin genoten.
- [7] Tinkoerier jrg. 18 nr. 2 (december 2010).
- [8] Beekhuizen, J.F.H.H. (2011). Pewter Ware 17 - Tin Tefaf 2011.
- [9] Beekhuizen, J.F.H.H. (mei 2011). Pewter Ware 18.
- [10] Beekhuizen, J.F.H.H. (december 2011). Pewter Ware 19.
- [11] Beekhuizen, J.F.H.H. (maart 2012). Pewter Ware 20 - Tin Tefaf 2012.
- [12] Beekhuizen, J.F.H.H. (februari 2015). Pewter Ware 30 - Tin Tefaf 2015 en Works of Art.

Literatuur over tin

Auteur: H.B. van Wijk

Natuurlijk tin

Uit een collectie uit eigen gelederen is een mooie catalogus verschenen Natuurlijk tin | een selectie tinnen voorwerpen uit de Terra Verde Collectie. Het voorwoord is van onze penningmeester Leen Groen, die ook de teksten bij de afgebeelde objecten verzorgde. Afgebeeld en besproken worden ruim 70 tinnen voorwerpen uit geheel Noordwestelijk Europa. Qua ouderdom ligt het zwaartepunt op de zeventiende eeuw, met enkele oudere en jongere uitschieters. De verzameling representeert nagenoeg alles wat in dat tijdvak van tin werd vervaardigd. Bodemvondsten vormen de minderheid.

Het fotomateriaal is zeer verzorgd, de kannen, kroesen, dozen, kandelaars etc. worden tegen een donkere achtergrond afgebeeld wat de nuances in de grijzen van het tin goed tot hun recht laat komen. Borden en schotels staan vrij waardoor een aangename afwisseling in het gebodene ontstaat. Op de pagina tegenover de afbeelding staat steeds een uitvoerige beschrijving volgens een standaard opzet waarbij vaak wordt vermeld uit welke collecties een voorwerp afkomstig is. Het boek is verder gelardeerd met sfeerfoto's uit de natuur en met de afbeelding van enige stillevens met tin: 'Op de beroemde zeventiende-eeuwse stillevens van Heda, Treck en Luttichuis zien we de rijkste composities rondom tinnen kannen met die prachtige grijze tin patina. Diegenen die tin "het zilver van de gewone man" noemen hebben iets niet begrepen,' aldus het voorwoord.

De uitgever was zo vriendelijk onze leden een bijzonder aanbod te doen:

De tinbibliotheek in Boijmans Van Beuningen

De bouw- en verbouwplannen van museum Boijmans Van Beuningen hebben tot gevolg dat onze bibliotheek, die daar in bruikleen is gegeven, enige jaren niet benaderbaar zal zijn. Met de bibliothecaris aldaar is afgesproken dat in geval een publicatie wordt opgevraagd, naar ondergetekende zal worden verwezen. In het algemeen zal er dan toch gevolg aan zo'n aanvraag kunnen worden gegeven.

Onze bibliotheek bestaat overigens niet meer uitsluitend uit fysieke boeken en publicaties. Naast boeken en publicaties (veelal tijdschriften die onder 'Serie' zijn gerubriceerd) zijn er ook digitaal benaderbare bestanden, hetzij via een link binnen onze website, hetzij door verwijzing naar een andere. Die informatie wordt gegeven in het inlichtingenboxje dat bij de betreffende titel is geactiveerd. De bibliografie van onze bibliotheek is te vinden op de site van de vereniging www.nederlandsetinvereniging.nl onder literatuurlijst.

De lijst die dan verschijnt kan alfabetisch worden doorzocht op auteur en op titel en voorts op inventaris- nummer. We zitten inmiddels al op zo'n 500 titels, mede dankzij schenkingen van leden en derden, waaronder de Pewter Collector's Club of America, die ons onlangs ca. 75 boeken schonk omdat men zich wil gaan beperken tot literatuur over Amerikaans tin. Wij blijven voorlopig alleseters en hopen in de komende jaren ook artikelen over tin in boeken en tijdschriften, waarin tin maar een van de behandelde onderwerpen is, over tin uit veilingcatalogi en dergelijke op een goed benaderbare wijze te gaan opnemen. Uw bibliothecaris geniet bij de realisatie van deze projecten de steun van experts zoals Ritzo Holtman en Brigitte Ramge.

Natuurlijk tin | een selectie tinnen voorwerpen uit de Terra Verde Collectie.

Een bijzondere tabakspot

Auteur en fotografie: Jan Beekhuizen

afb. 1. Octagonale tabakspot

Er is sprake van een sprekend merk.

Via de vraag- en antwoord rubriek werd de afgebeelde tabakspot aangeboden voor een beoordeling. Omdat ik de vorm en de uitvoering nooit eerder was tegengekomen, vroeg ik de eigenaar of ik de pot een keer in handen zou mogen hebben. Zo geschiedde. De eigenaar had op een veiling een kavel gekocht van ca. 40 stuks, waaronder de bewuste tabakspot (afb. 1). Hij heeft een loden binnendeksel en een messing knopje (afb. 2).

Een achtkantige tabakspot met een Nederlands merk kunnen we toch wel als bijzonder duiden. Ook de aangebrachte versieringen zijn bijzonder. Het geheel doet iets oosters aan. Zou het een tabakspot kunnen zijn, die in b.v. China gemaakt is, geïmporteerd en door de wederverkoper gemerkt is? Of heeft de Amsterdamse tinnegieter zich laten inspireren door oosterse motieven?

Ik denk toch dat we er van uit kunnen gaan dat het object in Nederland gemaakt en gemerkt is. Aan de buitenkant van de bodem vinden we het viermerk van J.C. Mulder uit Amsterdam en werkzaam omstreeks 1858 - 1879. In het rechter schildje is een molen afgebeeld. Mulder is een andere benaming voor molenaar. Hier is dus sprake van een sprekend merk (afb. 3).

Periode: 4e kwart 19e eeuw

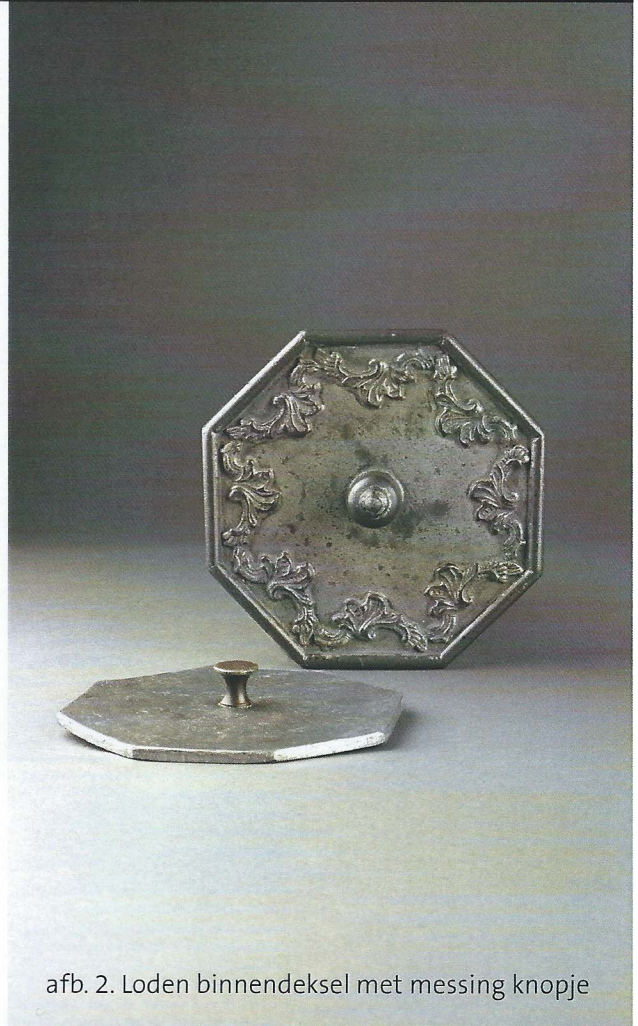
Hoogte (incl. knop): 17,1 cm

Hoogte (zonder knop): 13,3 cm

Breedte: 14,6 cm

Gewicht: 2028 g

Gewicht binnendeksel: 724 g

afb. 2. Loden binnendeksel met messing knopje

afb. 3. Viermerk van J.C. Mulder, Amsterdam

Noot

1 B. Dubbe e.a. – Nederlandse Tinnegieters & Tinmerken, Amsterdam 2009, blz. 101, nr. 2485 en 2485-1, 2485-3.

Gietersmerk Coenraad van Geel (pag. 65).

de Tinkoerier

activiteiten en tarieven 2018

DATA BIJENKOMSTEN NEDERLANDSE TINVERENIGING

2018: 26 mei Museum Huis van Hilde, Castricum
 2018: 27 en 28 oktober Jubileumbijeenkomst, Maastricht

DATA BIJENKOMSTEN VLAAMSE TINVERENIGING

2018: 25 maart Lokeren
 2018: 4 november Lokeren

DATA BIJENKOMSTEN GEWICHTEN EN MATEN VERZAMELAARS VERENIGING

2018: 24 maart jaarvergadering en voorjaarsveiling (nr. 106)
 2018: 19 mei tafeltjesmarkt
 2018: 29 september tafeltjesmarkt
 2018: 3 november najaarsveiling (nr. 107)

TARIEVEN NEDERLANDSE TINVERENIGING

Contributie, incl. 2x de Tinkoerier	€ 65,00
Abonnement de Tinkoerier	€ 50,00 (excl. verzendkosten)
Losse nummers	€ 25,00 (excl. verzendkosten)
Oudere gebruikte nummers	€ 7,50 (excl. verzendkosten)
Advertentie in de Tinkoerier	€ 100,00 (hele pagina)

COLOFON

Ontwerp en lay-out
 Oranje boven, 's-Hertogenbosch
 Drukwerk De Koning Repro, Ridderkerk

Foto voorzijde omslag
 PIETER CLAESZ (Berchem 1596/7 - 1660 Haarlem)
 Detail uit 'Stilleven met vruchten, ham en roemer'
 Paneel, 52,5 x 84 cm
 Gemonogrammeerd en gedateerd:
 A° PC 1651 (midden links)
 Herkomst: Privéverzameling, Europa
 Foto achterzijde omslag
 Detail uit Boedelbeschrijving Coenraad van Geel

OPROEP

Als u oude Tinkoeriers wilt afstaan ontvangt de vereniging deze graag. Wij bieden ze voor € 7,50 ter verkoop aan. De opbrengst komt ten goede aan de verenigingskas. Neem hiervoor contact op met Henk van Wijk (0180 - 617966).

Maria Dols Wed.^u. Van
Coenrat Van Geel
Arnold Lampen
Lent. 1798
Londan Romdige
Notaris.